

Část obce:	Nepomyšl
Obec:	Nepomyšl
Název:	kostel sv. Mikuláše
Okres:	Louny
Kraj:	Ústecký
Parcelní číslo:	118
Kat. území:	Nepomyšl
Číslo ÚSKP	42850/5-1283

Anotace

Nepomyšl leží 7 km západně od Podbořan při soutoku Doláneckého a Rohozeckého potoka. Nachází se již mimo území tzv. staré sídelní oblasti a středověké osídlení do těchto míst postoupilo ve 12. století.

Kostel se nachází v centrální části intravilánu obce, v severovýchodním koutu návsi. Skládá se z obdélné plochostropé lodi, k níž se na západě připojuje hranolová věž a na východě užší odsazený polygonální presbytář zaklenutý žebrovými klenbami a zesílený opěrnými pilíři. K severní straně presbytáře přiléhá plochostropá sakristie a na jinou přístavek s oratoří v patře.

Ve stávajícím organismu stavby prokazatelně náleží středověkému jádru kostela loď, presbytář a sakristie propojené jednotným soklem. Kostel byl vystavěn patrně po polovině 14. století Petrem z Janovic, jenž držel patronátní právo ke kostelu roku 1361. Nahradil snad dřevěného předchůdce, kterého můžeme na základě archeologických zjištění předpokládat ve druhé polovině 13. století. Loď byla pro středověk nezvykle vybavena dvojicí vstupních portálů a osvětlována patrně pouze jedním okenním otvorem. Koruna zdiva lodi byla výrazně níže než koruna zdiva presbytáře, proto lze předpokládat, že loď byla vybavena stropem majícím v příčném směru tvar lichoběžníku a společně s presbytářem střechu se shodným sklonem a výškou hřebene. Presbytář, zaklenutý žebrovou klenbou, se do lodi otvírá hrotitým vítězným obloukem. Osvětlován byl čtveřicí hrotitých okenních otvorů a vybaven je sanktuářem, sedilem a výklenkem s kamenným ostěním. Hrotitý portál na severu zpřístupňoval sakristii osvětlovanou původně od východu okenním otvorem a zaklenutou křížovou klenbou, která byla odstraněna v roce 1825. Vrchní vrstva odhalených nástěnných maleb však pochází až ze samotného konce 15. století. Malby byly realizovány zřejmě za Jana a Jindřicha z Údrče. S pozdně gotickou výmalbou můžeme patrně spojit i nejstarší zjištěnou úpravu fasád, která spočívala v kombinaci bíle natírané plochy se šedě malovanými paspartami oken, iluzivním nárožním armováním a pásem pod korunní římsou.

Středověký výraz kostela společně s jeho úpravami po třicetileté válce byly setřeny výraznou barokní úpravou z počátku 18. století prováděnou za Dietrichsteinů. Během přestavby kostela bylo navýšeno zdivo lodi a presbytáře, kde byly vztyčeny současné krovy, v lodi realizovány strop a kruchta, vystavěna věž, upraveny vstupní a okenní otvory a realizovány nové. Z této doby snad již pochází i jižní přístavek presbytáře s oratoří v patře, který byl v mladším období zásadně přestavěn. Konečnou úpravu kostela představuje v roce 1825 odstranění klenby sakristie spojené s realizací nového krovu.

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Popis a interpretace	Jaroslav Skopec, 2021

Popis¹ Jaroslav Skopec	
Poloha a sídelní kontext Vojtěch Peksa	<p>Nepomyšl leží 7 km západně od Podbořan při soutoku Doláneckého a Rohozeckého potoka na východní straně Doupovských hor. Kostel se nachází v centrální části intravilánu vsi, v severovýchodním koutu návsi. Situován je na hraně terénního zlomu, který je na jižní a jihovýchodní straně jištěn opěrnou zdí.</p> <p>Nepomyšl se nachází již mimo území tzv. staré sídelní oblasti a středověké osídlení do těchto míst postoupilo ve 12. století. Písemné doklady o této poměrně rané kolonizační aktivitě nám přináší sousední Maškovsko.² Archeologické nálezy dokládají stejně staré sídelní aktivity ze závěru raného středověku i v případě Nepomyšle.³ V půdorysu vsi (dnes městys) můžeme vysledovat dvě jádra. Jihozápadní stranu zaujala menší obdélná náves a severovýchodní krátká dvouřadá ulicová ves. Jako geneticky starší se jeví dvouřadá dispozice vsi, kdy vyvýšenou polohu nad ní zaplnily kostel a tvrz (dnešní zámek). Pravidelnou náves můžeme spojit až s pohusitským vývojem. Další poznatky o středověké Nepomyšli poskytl archeologický výzkum prováděný bezprostředně vedle kostela, v areálu bývalé fary, kde byla prozkoumána část usedlosti s počátky ve druhé polovině 13. století.⁴</p>
Charakteristika	<p>Kostel se skládá z obdélné lodi, k níž se na západě připojuje hranolová věž a na východě užší odsazený polygonální presbytář zesílený opěrnými pilíři. K severní straně presbytáře přiléhá mírně obdélná sakristie a na jihu obdélný přístavek s oratoří v patře.</p>
Rozměry a materiál zděných konstrukcí	<p>Lod' s půdorysnými rozměry 9,5 x 15,5 m má severní a jižní zdivo tloušťky kolem 1 m, zeď západní dosahuje tloušťky 1,1 m. Presbytář o šířce 6,1 m a délce 9,3 m má zdivo šířky kolem 0,9 m. Sakristie o straně přibližně 4,3 m má zdivo tloušťky 1 m. Jižní přístavba dosahuje společně se schodištěm vnitřního půdorysu přibližně 3,8 x 1,8 m, přičemž zdivo je výrazně disproportionální. Věž v přízemí a prvním patře o straně 3,6 m má v přízemí zdivo tloušťky kolem 1,3 m, zvonové patro pak nabývá obdélného půdorysu 4,4 x 4 m se zdivem širokým v rozmezí 0,9–1 m.</p>
Interiér	<p>Lod' je přístupná od západu přes podvěží obdélným portálem s obvodovým páskem a ušima. Další, dnes zazděné, vstupy se nacházejí v ose jižní a severní stěny, z nich v interiéru lodi zůstaly zachovány jejich niky. Lod' je osvětlována čtveřicí obdélných okenních otvorů se segmentovými záklenky a s presbytářem je propojena hrotitým vítězným obloukem s oboustranně okosenými hranami. Na západě je do lodi vložena zděná kruchta podklenutá půlkruhovou valenou klenbou s třemi páry trojbokých styčných výsečí a s čelem vynášeným dvojicí</p>

¹ Text kapitoly Popis a interpretace, včetně vybraného obrazového materiálu uvedeného v kartě byl publikován v Jaroslav SKOPEC A KOL., *Středověké venkovské kostely okresu Louny*, Ústí nad Labem 2022.

² T. VELÍMSKÝ, *Trans montes*, s. 59–80.

³ Lokalitu s nálezy z pozdní doby hradištní známe z okolí hřbitova na severní straně vsi (P. MEDUNA – E. ČERNÁ, *Ke struktuře osídlení*, s. 77–93.

⁴ Záchranný archeologický výzkum při stavbě bytového domu u čp. 103 v roce 2018 (vedoucí V. Peksa, ÚAPP SZČ, v.v.i.).

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Popis a interpretace	Jaroslav Skopec, 2021

	<p>hranolových pilířů a přízedních polopilířů, na které je sklenuta trojice půlkruhových oblouků čelní arkády. Loď uzavírá plochý omítaný strop s fabionem a římsou na spodní straně.</p> <p>Presbytář je zaklenut jedním mírně obdélným polem křížové žebrové klenby oddělené meziklenebním žebrem od žebrové šestidílné paprscité klenby závěru. Klenební čela jsou hrotitá a diagonály půlkruhové. Klínová žebra se segmentovými výžlabky se ve vrcholu stýkají v hladkých kruhových svornících obíhaných polovičním profilem žebra. Žebra vyrůstají přímo z těla oblých přípor, z nichž severní a jižní byly odsekány, stejně jako konzoly v západních koutech. Prostor je osvětlován trojicí oboustranně špaletovaných hrotitých okenních otvorů. Součástí východní závěrové stěny je zděný a štukovaný oltář s vrcholovým kruhovým okénkem. Jižní stěnou prostupuje pod západním klenebním polem půlkruhem sklenutý vstup do přízemí jižního přístavku zaklenutého vysokou segmentovou valenou klenbou. Nad vstupem je do presbytáře otevřen půlkruhový termální otvor plochostropé oratoře nacházející se v patře jižního přístavku. Oratoř je od jihu osvětlována oválným okenním otvorem a přístupná je po točitém dřevěném schodišti, k němuž z exteriéru vede obdélný portál s obvodovým páskem, ušima a kapkami. Pod jižním okenním otvorem závěru se dále nachází obdélná nika sedile rámovaná kamenným ostěním s úzkým okosením na stojkách a přímým překladem, který je na čele zdoben trojicí půlkruhových oblouků s podvěšenými slepými mniškami. Pod jihovýchodním okenním otvorem závěru je umístěno kamenné ostění obdélného výklenku a po jeho severní straně je osazen náhrobník Ludmily z Doupova. Na severní straně závěru proti sedile je osazeno kamenné ostění s polodrážkou obdélného výklenku sanktuária a v severní stěně proti oratoři je otevřen obdélný portál do sakristie, který je rámován dřevěným ostěním s obvodovým páskem, ušima a kapkami. Po jeho západní straně je odhalena část ostění hrotitého portálu a dále na západ je umístěna kazatelna s obdélným vstupem ze sakristie, na jejíž straně je zazděn.</p> <p>Plochostropá sakristie je osvětlována od severu a východu po jednom obdélném okenním otvoru a přístupná je též od západu z exteriéru obdélným portálem s obvodovým páskem.</p> <p>Přízemí věže s plochým trámovým stropem je přístupné od západu z exteriéru obdélným portálem s obvodovým páskem, ušima a kapkami. Podél jižní stěny stoupá žebříkové schodiště do prvního patra, které je od západu osvětlováno obdélným okenním otvorem a na východě opatřeno vstupem na kruchtu. Zvonové patro vyplňuje vzpěradlová konstrukce zvonové stolice o třech vazbách. Na severu, západě a jihu jsou otevřeny půlkruhové zvukové otvory a na východě vstup do krovu.</p> <p>Střecha lodi a presbytáře je valbová mající hambalkové krovy s jednou úrovní hambalků a ležatými stolicemi v plných vazbách krovu nad lodí. Hambalky krovu nad presbytářem podpírá dvojice podélných stojatých stolic se sloupky v plných vazbách zapřených v příčném směru vzpěrami a v podélném směru doplněných o pásy.</p>
Exteriér	<p>Průčelí kostela jsou hladce omítaná, na lodi a věži členěná pouze lizénami odsazenými od nároží, a to s výjimkou severního průčelí lodi, kde je lizéna</p>

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Popis a interpretace	Jaroslav Skopec, 2021

	<p>použita i v jeho ose a dostává se tak do kolize se vstupním portálem. Všechny vstupy a západní okenní otvor prvního patra věže mají kamenná ostění s páskem a některá s ušima a kapkami. Okenní otvory lodi mají šambrány s ušima a obvodovým páskem, zbylé otvory kostela orámovaní postrádají. Průčelí kostela jsou opatřena předsazeným soklem a ukončena korunními římsami, z nichž ta nad presbytářem a lodí přechází i na věž, kde tvoří římsu kordónovou. Na ni nasedá soklový pás s lizénami druhého patra, které podpírají bohatěji profilovanou korunní římsu věže.</p>
<p style="text-align: center;">Stavební proměny kostela Jaroslav Skopec, Eliška Nová</p>	
Středověký kostel a jeho stavební proměny	<p>Ve stávajícím organismu stavby prokazatelně náleží středověkému jádru kostela loď, presbytář a sakristie. Na exteriéru stavby je na první pohled rozpoznatelný presbytář typický svým půdorysem s opěrnými pilíři a hrotitými okenními otvory, který je obíhán soklem s okosenou horní hranou. Sokl pak plynule přechází z presbytáře i na loď a sakristii, přičemž reaguje pouze na výškové rozdíly terénu. V interiéru je rozsah definován konstrukcemi a architektonickými prvky, které byly v posledních letech ve velké míře odhaleny společně se středověkými nástěnnými malbami v lodi a presbytáři. Presbytář byl po dokončení stavby vybaven klenbou, jejíž žebra v závěrovém poli vyrůstala přímo z oblých přípor a žebra západních výběhů obdélného pole dosedala na koutové konzoly, které byly později odsekány, stejně jako přípory podélných stěn. Prostor byl osvětlován čtveřicí hrotitých okenních otvorů v závěru presbytáře, z nichž východní byl zazděn v důsledku realizace barokního oltáře. Díky tomu se v jeho zádínce dochovala z velké části kružba, kterou lze rekonstruovat jako čtyřlíst v kruhu spočívající na dvou hrotitých obloucích s mniškami podpíranými středovým prutem. V ostatních okenních otvorech byly při mladších úpravách vlastní profily s kružbami odstraněny. S ohledem na rozsah nástěnných maleb v ostatních polích a existenci sakristie nebyly již zbylé stěny okenními otvory opatřeny. Presbytář byl vybaven dochovaným sedile s odstraněnými konzolami pod překladem, odkládacím výklenkem s ostěním na jihovýchodě a prostým ostěním sanktuária v severní stěně závěru. Jestliže sanktuárium pochází z doby výstavby presbytáře, což dnes nelze ověřit, můžeme zvažovat, že jeho lapidární ostění bylo doplněno o malovanou architekturu, která je jinak doložena až pro pozdně gotické období. Po západní straně barokního vstupu do sakristie byla odhalena západní polovina s největší pravděpodobností hrotitého portálu s fragmentárně dochovanou profilací, která byla v předbarokním období poničena zhotovením polodrážky pro osazení dveří na straně presbytáře. Sakristie byla klenutá jedním polem křížové, patrně žebrové, klenby, po jejímž odstranění v roce 1825 se v prostoru krovu dochoval ústupek zdíva ve tvaru hrotitého oblouku pro založení jižního klenebního čela a fragment ústupku čela západního. Osvětlována byla minimálně od východu jedním okenním otvorem v místě okenního otvoru současného, pod jehož parapetem byla zjištěna jeho jižní špaleta a úroveň parapetu. Loď byla přístupná od severu, kde se v ose její stěny nachází v baroku upravená dveřní nika se střežovitým záklenkem. Při opravě fasády se po straně současného barokního</p>

portálu nalezl v cihelné zadržce částečný díl profilovaného ostění, které můžeme přičíst prvotnímu portálu. Dvakrát zalamované ostění mělo profilaci tvořenou střídajícími se výžlabky a oblouny, přičemž není vyloučeno, že zčásti dochovaný větší prut mohl být hruškový, přecházející ve výžlabek následovaný buď zkosenou stězkou, či oblounem. Ostění by se tedy profilací blížilo portálu sakristie kostela v Hradišti či jižnímu portálu lodi kostela v Očihově. Druhý středověký portál byl patrně osazen na protilehlé jižní straně, kde byla v době opravy fasády odhalena zazdívka mající shodné proporce jako severní a po jejích stranách zalomený sokl dokládající autentickou středověkou úpravu. Dva vstupy u gotického venkovského kostela jsou však poměrně vzácné a z dochovaných středověkých kostelů na Lounsku postrádáme paralely. Je tedy otázkou, co bylo příčinou takového nestandardního řešení. Mohlo být vyvoláno potřebou liturgického provozu, či požadavkem na oddělený vstup pro patrona, jehož tvrz ležela severovýchodně od kostela, kdežto zástavba vsi po jeho západní a jižní straně. Neméně ojedinělou situací je během oprav zjištěný pouze jeden středověký okenní otvor lodi, který se nacházel na jihu v blízkosti jihovýchodního koutu. Vzhledem k dochovaným nástěnným malbám je okenní otvor na severní straně prakticky vyloučen, západní polovina jižní stěny tuto možnost sice do jisté míry skýtá, avšak ani na exteriéru zde nebyly při opravě fasád nalezeny po jeho existenci žádné stopy. S ohledem na rozměrnost lodi a světelné podmínky při užití jediného okenního otvoru musíme předpokládat nejméně ještě jeden okenní otvor na jihu a nelze jej vyloučit ani na západě. Menší otvory nelze vyloučit ani na místě okenních otvorů barokních, kde se pod jižním z nich nachází výškově zalomený dělicí pás jinak vyššího celku se sv. Kryštofem, který by tuto možnost nevylučoval.⁵ Tuto skutečnost pak odráží i zpráva z počátku 18. století označující kostel jako málo osvětlený s malými okny (viz níže).

Hrotitý okenní otvor lodi však dokládá ještě možnost jedné podstatné věci, kterou je způsob zastropení lodi a celkové zastřešení kostela. Upozorňuje na to výšková poloha otvoru a jeho výška samotná kontrastující s výrazně vyšší úrovní koruny obvodového zdiva a vrcholu vítězného oblouku. Nápadné je i ukončení nástěnných maleb asi 40 cm nad záklenkem hrotitého otvoru, které koresponduje s šedě malovaným pásem zachyceným na exteriéru při opravě fasády fixující úroveň koruny středověkého zdiva. To vše dokládá, že koruna zdiva středověké lodi se nacházela pod vrcholem vítězného oblouku a v takovém případě nebylo možné osadit v lodi trámový strop a krov s vaznými trámy, aniž by zasahovaly do jeho světlé výšky. Můžeme tedy uvažovat o zastropení majícím v příčném směru tvar lichoběžníku, který by vznikl například opláštěním spodní části krovové konstrukce vymezené spodními hambalky a ondřejskými kříži

⁵ Známý je však i případ s lodí osvětlovanou pouze jedním okenním otvorem. Příkladem může být kostel sv. Petra a Pavla ze zaniklé vsi Dolany u obce Hlince (okres Plzeň-sever), jehož loď s výjimkou drobného západního okenního otvoru disponovala pouze jedním větším hrotitým otvorem situovaným rovněž na východním konci jižní stěny jako v Nepomyšli. V Dolanech je však loď podstatně menší. Za upozornění děkuji doc. Ing. arch. Mileně Hauserové, CSc.

příčných vazeb, jak je to zvažováno v jiných analogických případech.⁶ Malovaný pás ukončující korunu zdiva lodi byl zjištěn i na presbytáři asi 0,5 m pod stávající římsou a necelých 1,3 m nad pásem lodi. Zdivo lodi se tedy nacházelo výrazně níž než na presbytáři, což naznačuje, že loď a presbytář byly opatřeny střechou mající nad celým půdorysem shodnou výšku hřebene a sklon přibližně pod typickým středověkým úhlem 60°.⁷

Kostel je poprvé doložen k roku 1361, kdy patronátní právo k němu vykonával Petr z Janovic.⁸ V roce 1369 jej zaznamenávají registra papežských desátků jako součást žateckého arcijáhensství a žlutického děkanátu. Pololetní platba 15 grošů, uváděná v nezměněné výši až do roku 1405, ho řadí v rámci děkanátu mezi průměrné farnosti.⁹

Nejstarší písemný záznam o kostele odpovídá celkovému výrazu stavby, včetně její hmoty a půdorysu, který je ale v mnoha ohledech atypický. Předně se jedná o výraznou délku lodi nemající na Lounsku srovnání, stejně jako její dva středověké vstupy. I presbytář se svým půdorysem řadí mezi skupinu kostelů s rozměrnějšími presbytáři, odpovídá zejména kostelu ve Stebně a rekonstruovanému půdorysu kostela v Černochově. O tloušťku vítězného oblouku jsou kratší presbytáře kostelů v Počedlicích a Smolnici. Hlubší presbytář byl zvolen patrně s ohledem na plánovanou délku klenebního pole, které se blíží čtverci, jak je tomu například v Ředhošti (okres Litoměřice) a s nímž bude nutné počítat patrně i v Liběšicích. Době kolem poloviny 14. století vyhoví i užitý architektonický aparát, který není nijak vyhraněný a lze jej vztáhnout obecně do vrcholné gotiky. Tak je tomu v případě odhalené kružby východního okenního otvoru presbytáře s klasickým obrazcem čtyřlístu v kruhu či profilu klínového žebra, jehož výžlabek však bez šikmé stezky navazuje přímo na jeho svislé strany. Tento typ žebra je dochován na Lounsku patrně jen v sakristii děkanského kostela v Žatci z poslední čtvrtiny 14. století. V obvyklejší variantě s výžlabkem uprostřed zkosených hran bylo žebro užíváno po většinu 14. století. Nejvýraznějším prvkem tak zůstává částečně dochovaný díl ostění náležející patrně někdejšímu severnímu portálu lodi. S obdobnými subtilními profilacemi v zalamovaném ostění se lze rovněž setkat od poloviny 14. století. Je tedy možné souhlasit s navrženou datací kostela do doby po polovině 14. století,¹⁰ respektive před rokem 1361. Do druhé poloviny 14. století jsou datovány i

⁶ Na Lounsku je taková možnost zvažována ještě u kostela v Hradišti. Z analogických příkladů lze uvést kostel ve Svaté Kateřině publikovaný v K. KIBIC ml. – V. VANĚK, *Venkovská středověká sakrální architektura na Kutnohorsku*, s. 224, dále kostel sv. Michaela archanděla v Praze Podolí od J. VESELÝ, *Areál farního kostela sv. Michaela archanděla v Praze Podolí*, s. 88–102 a zde uvedené další příklady na straně 96.

⁷ Zachovaný příklad obdobného vrcholně gotického řešení můžeme najít ve Smolnici, kde však převýšení korun zdiv bylo dosaženo opačným způsobem, kdy bylo navýšeno zdivo presbytáře. Nepomyšlské příklady se odhalují výrazně hůře, neboť nižší lodě byly povětšinou nadezdívány a celá situace zanikla. Na obdobná řešení pak poukazují zpravidla jen abnormálně nízko situované okenní otvory, jak je tomu například u kostela ve Straškově (okres Litoměřice).

⁸ LC I/1, s. 150. V pramenech se tento významný šlechtic objevuje v letech 1355–1371. Před rokem 1360 působil jako hofmistr královny Anny Svídnické, třetí manželky Karla IV. V roce 1355 se v této funkci vydal spolu s královnou a králem na korunovační jízdu do Říma. Za věrné služby císaři v letech 1364–1368 zastával Petr úřad nejvyššího hofmistra (Jan MAREŠ, *Počátky středověké Nepomyšle*, in: *Kniha Nepomyšl, Nepomyšl 2022*, v tisku).

⁹ RDP, s. 71.

¹⁰ D. LÍBAL, *Katalog gotické architektury*, s. 277.

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Popis a interpretace	Jaroslav Skopec, 2021

	<p>fragmenty odkrytých nástěnných maleb ve vrcholech jižního a severního čela obdélného klenebního pole presbytáře.¹¹</p> <p>Archeologickým výzkumem při rekonstrukci kostela byl při severovýchodním koutu lodi odhalen hrob porušený základem severní zdi kostela. Hrob, pomocí radiokarbonové metody datovaný do 13. století, ukazuje na starší tradici pohřbívání. V souvislosti s nálezy z farního dvora datovanými do stejné doby je pravděpodobné, že zde ve druhé polovině 13. století stál dřevěný kostel.¹²</p> <p>Po husitských bouřích A. Sedláček neurčitě zmiňuje v 15. století vladyky „z Nepomyšle“,¹³ ačkoli prvními doloženými majiteli, kteří se psali „na Nepomyšli“, byli až bratři Jindřich a Jan z Údrče v roce 1499.¹⁴ Ke konci 15. století lze také vztáhnout vznik převážně části odkrytých nástěnných maleb, které na severní straně lodi zahrnují pašijový cyklus rozvržený do tří pásů, na který navazuje dvojice motivů po severní straně vítězného oblouku. Ve spodním se nachází trojice postav světců a v horním scéna Umučení deseti tisíc rytířů. V dochovaném horním rámu po jižní straně vítězného oblouku se nachází sv. Jiří bojující s drakem. S výjimkou vyobrazení sv. Kryštofa jsou zbylé malby jižní strany lodi téměř nečitelné. Na klenbě presbytáře se částečně dochovaly symboly evangelistů a fragmenty figur světců s nečitelnými nápisovými páskami. Na stěnách jsou dochovány pouze fragmenty maleb obsahující postavy světců a vrchní část architektury s vysokými fiálami nad výklenkem sanktuária. Z výškově ustoupených polí v severovýchodním koutě lodi lze odhadovat existenci menzy bočního oltáře a ze stupňovitého narušení západního spodního pole severní strany lodi je možné usuzovat na mladší osazení schodiště na západní kruchtě. S pozdně gotickou výmalbou můžeme patrně spojit i nejstarší zjištěnou úpravu fasád, která spočívala v kombinaci bíle natírané plochy s šedě malovanými paspartami kolem okenních otvorů s kotouči po stranách jejich záklenků, iluzivním nárožním armováním a pásem pod korunní římsou. Tato úprava byla nejméně jednou obnovena tak, že šedě malovaný pás pod římsou byl bíle přetřen a následně opatřen pruhem s průběžnými a černou linkou malovanými kříži, nad nimiž byl černě malovaný pás s částečně dochovanými bílými šikmými linkami.</p>
Stavební proměny kostela v novověku	<p>Výše uvedená obnova nátěru fasády proběhla zřejmě ještě v 16. století, kdy byly obdobné úpravy oblíbené. I když nelze stanovit přesnou dobu obnovy, nemůžeme vyloučit, že se tak stalo na konci 16. století, kdy od roku 1589 drželi Nepomyšl páni ze Štampachu,¹⁵ jejichž vztah ke kostelu dokládají v letech 1592 a 1596 pořízené a dodnes dochované zvony.¹⁶ Mohlo se tak ale stát</p>

¹¹ Michal ŠELEMBA, *Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše: významné nálezy středověkých nástěnných maleb a architektonických prvků*, in: *Obrazy uctívané, obdivované a interpretované: sborník k 60. narozeninám profesora Jana Royta*, Praha 2015, s. 326–348.

¹² Záchranný archeologický výzkum v letech 2014–2016, 2018, 2021 (vedoucí V. Peksa, ÚAPP SZČ, v.v.i.). V roce 2015 proběhl v interiéru geofyzikální průzkum (R. Krivánek, Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.). Měřením nebyly v lodi zachyceny žádné konkrétní podpovrchové objekty, pouze v jižní polovině presbytáře byla potvrzena existence krypty (později otevřené a rekonstruované).

¹³ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 363.

¹⁴ *Desky zemské Království českého I/2 Kvatern trhový běžný červený 1542–1543*, Praha 1935, s. 190–191.

¹⁵ NA Praha, DZV 166 K 3–4.

¹⁶ ANM Praha (dále ANM Praha), Sbírka G (Eichlerova), kart. 73 Panství Nepomyšl.

i v souvislosti s aktivitou předešlých vlastníků, kteří se poměrně rychle střídali. Jmenovitě za Jindřicha z Gutštejna, jenž Nepomyšl získal roku 1571¹⁷ a roku 1578 nechal pořídit cínovou mísu křtitelnice, která se dochovala v současné křtitelnici barokní. Z roku 1598 pochází také dětský náhrobník Ludmily z Doupova osazený v závěru presbytáře, avšak vazba jejích rodičů k Nepomyšli není pro tuto dobu doložena.¹⁸ V neposlední řadě byla v 16. století nově realizována i výmalba interiéru kostela, ze které se fragmentárně dochovala pouze architektura kolem sanktuária.

V roce 1623 byla mimo jiné Nepomyšl Štampachům konfiskována a prodána Heřmanovi z Questenberka,¹⁹ po němž statky dědila jeho dcera Alžběta provdaná za Gundakara z Dietrichsteina.²⁰ Po Alžbětině smrti v roce 1686 se až do roku 1858 stala Nepomyšl součástí rozsáhlého majetku Dietrichsteinů.²¹

Během třicetileté války Nepomyšl značně utrpěla a fara nebyla patrně obsazena až do roku 1662, kdy údajně došlo k její obnově.²² Nejpozději po třicetileté válce, v každém případě před přestavbou kostela z počátku 18. století, byla realizována úprava, která nahradila snad ještě středověké zastropení a zastřešení kostela. Na změnu zastropení poukazují pravidelně rozmístěné oblé zářezy do odkrytých nástěnných maleb na severní a jižní straně lodi dokládající osazení stropních trámů, které byly nutně již v kolizi s vítězným obloukem. Mohlo se však jednat zároveň i o vazné trámy nového krovu, na jehož existenci upozorňuje ve hmotě východní zdi věže dochovaný štít. Jeho horní část se sklonem 45° je patrná ve zvonovém patře a jeho boky byly ubourány při následné barokizaci kostela. Jelikož byla stále respektována středověká úroveň římsy lodi, musel být nutně štít stupňovitý, neboť při současném sklonu by této úrovni nemohl dosáhnout. Tato úprava však zanikla při velké barokní přestavbě kostela, mezi lety 1706–1708,²³ již předcházela zpráva hejtmana Karla Urbana Casara o stavu staveb na panství, z níž vyplývají poměrně důležité informace o charakteru stavby. Kostel je ve zprávě uváděn jako málo osvětlený, s malými okny, se štíty a zvony zavěšenými nad kostelem, který nemá vlastní zvonici.²⁴

Během přestavby kostela na počátku 18. století bylo navýšeno zdívo lodi a presbytáře, kde byly vztyčeny současné krovy, v lodi realizován strop a vystavěna věž. Na krovy, stropy a zvonovou stolicí bylo použito smrkové, borové a dubové dřevo dendrochronologicky datované do sezóny 1705/06.²⁵ Severní a jižní gotické portály lodi a sakristie byly nahrazeny barokními, nové byly osazeny

¹⁷ NA Praha, DZV 60 D 18–19.

¹⁸ K náhrobníku více V. HONYS – P. HRUBÝ, *Šlechtické sepulkrální památky Lounska*, s. 155–156.

¹⁹ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, s. 620–621.

²⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 363.

²¹ Tamtéž.

²² W. ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, s. 444.

²³ SOA v Litoměřicích, Velkostatek Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703–1857.

²⁴ SOA v Litoměřicích, Velkostatek Nepomyšl, kart. 117, sign. XIV.D1b Stavební záležitosti patronátních budov 1700–1859.

²⁵ Dendrochronologické datování a odběr vzorků, včetně níže uvedených, provedl v roce 2019 Ing. Tomáš Kyncl.

na západě lodi a sakristie. Z presbytáře do sakristie byl zrušen gotický portál a nový barokní vstup byl otevřen po jeho východní straně. Důvodem posunutí byla zřejmě realizace průchodu ze sakristie na nově zřízenou kazatelnu při vítězném oblouku. V lodi byla otevřena čtveřice okenních otvorů, zazděn hrotitý otvor jihovýchodní a patrně také upraveny gotické otvory presbytáře, přičemž východní byl z důvodu realizace zděného oltáře zazděn, ale kruhový okenní otvor nad ním byl prolomen až roku 1783.²⁶ V západní části lodi byla vystavěna kruchta, jejíž jižní klenební pole bylo spárou odděleno od zbytku klenby. Důvod tohoto řešení není zřejmý a může teoreticky souviset se statickými problémy stavby, či s plánovanou vertikální komunikací z lodi na kruchtou, která byla nakonec přeložena do věže.²⁷ V přízemí věže se totiž nachází strop s hustě řazenými trámy, které by instalaci schodiště umožňovaly jen velmi obtížně, jak je to patrné na schodišti současném. Přestože je jižní přístavek presbytáře s oratoří v patře prvně zmíněn až v roce 1840,²⁸ je možné předpokládat jeho výstavbu ještě v 18. století. Nelze vyloučit ani možnost, že se tak stalo již při velké barokizaci kostela na počátku 18. století. Prvotní vstup na oratoř, která se otvírala termálním otvorem do presbytáře, byl veden od západu z prostoru lodi, kde se nachází zazděný obdélný otvor. Jinak její podobu příliš neznáme, neboť celá přístavba byla zásadně změněna v rámci mladších úprav. Z odhalených situací při opravě omítek v roce 2015 bylo totiž zřejmé, že velká část jižní zdi oratoře byla nahrazena tenkou cihelnou zídkou vyzděnou pod cihelným pasem, jehož západní pata spočívá na ponechané úzké části někdejší zdi z lomového kamene. Dále bylo zřetelné, že stávající barokní portál na schodiště oratoře byl do zdiva osazen dodatečně, neboť jeho východní stojka narušila patu východně ležícího širokého cihelného pasu, který nesl na spodní straně omítky s nátěry. Ze situace vyplývá, že východní dvě třetiny přízemí pod oratoří byly na širší pasu otevřené do exteriéru s jakýmsi vyděleným zákoutím v západní třetině. K čemu byl takovýto prostor využit, není zřejmé, snad mohl sloužit jako kaple či Boží hrob. Přesnější datum vzniku oratoře bohužel nevyjasní ani nejstarší dochovaný plán kostela z roku 1727 vzniklý v souvislosti s dokumentací židovských obydlí, který zachycuje kostel nejenom bez přístavby oratoře, ale také bez sakristie a s neodpovídajícím počtem okenních otvorů.²⁹

V 18. století byla v presbytáři zřízena krypta doložená prvně v inventáři z roku 1824, kde je označena jako mnoho let nepoužívaná.³⁰ Ve stejném roce byly zmíněny statické poruchy kostela projevující se množstvím trhlin.³¹ O rok později byl pak konstatován zhoršující se stav, zejména v sakristii, kde hrozila zřícením klenba. K jejímu odstranění došlo téhož roku, stejně jako k realizaci

²⁶ SOA v Litoměřicích, Velkostatek Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1782–1822.

²⁷ Plánováno zde mohlo být třeba točité schodiště, jak je tomu například v kostele v Hradišti.

²⁸ ABL, Archivy far I, Nepomyšl. V inventáři kostela je oratoř pojmenována jako malý boční kůr u hlavního oltáře pro úředníky.

²⁹ NA Praha, Sběrka map a plánů, inv. č. 1150.

³⁰ ABL, Archivy far I, Nepomyšl.

³¹ SOA v Litoměřicích, Velkostatek Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703–1857.

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Popis a interpretace	Jaroslav Skopec, 2021

	<p>nového stropu a krovu,³² který nahradil starší střechu pultovou s postranními štíty. V rámci stavebních úprav došlo dále k odstranění dvou dřevěných okenních zárubní a jejich vyzdění z cihel včetně záklenků a k novému překlenutí vstupních dveří, jak je uvedeno v rozpočtu stavební akce.³³ Nejpozději v tuto dobu lze počítat i s úpravou jižního přístavku presbytáře s oratoří v patře, jejíž vstup z lodi byl zrušen a nahrazen současným schodištěm a portálem od jihu z exteriéru. Společně s přezděním jižní zdi oratoře byl zazděn i jižní široký otvor přízemí, na jehož zazdívce byla v interiéru zhotovena malba Ježíše v Getsemanské zahradě a probourán vstup z presbytáře. S ohledem na charakter malby, fragment nápisu a portálu schodiště lze snad uvažovat o realizaci ještě v 18. století.</p> <p>S rokem 1825 také končí zásadní stavební úpravy kostela, které byly napříště vystřídány většími či menšími údržbovými pracemi, nebo se soustředily na zvelebení interiéru. Z těch větších lze zmínit výměnu šindelové střechy za pálené tašky a zejména celkovou obnovu fasád kostela v roce 1883,³⁴ které byly přetřeny v roce 1895³⁵ zelenou barvou obnovenou v roce 2015.</p>
--	---

³² To potvrdil i dendrochronologický průzkum, který stanovil dobu kácení smrkového dřeva na trámy krovu v sezóně 1823/24 a 1824/25.

³³ Tamtéž.

³⁴ SOA v Litoměřicích, Velkostatek Nepomyšl, sign. IV. Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli 1864–1911.

³⁵ Tamtéž.

Celkový pohled od severozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Celkový pohled od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Lod' a presbytář v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Celkový pohled od východu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Celkový pohled od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

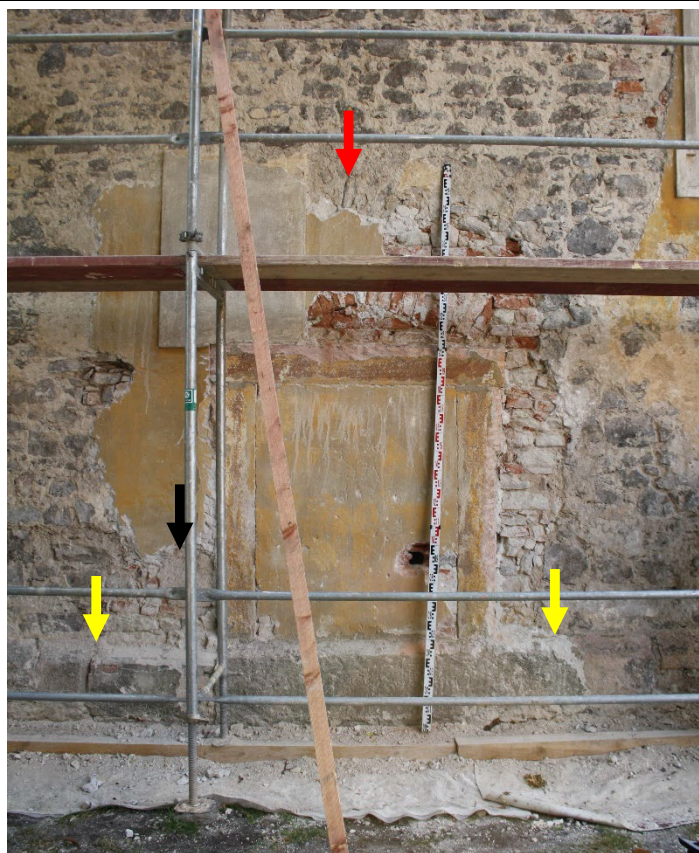
Sakristie v pohledu od severu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Lod' a sakristie v pohledu od severozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Severní průčelí lodi v pohledu od severu. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Detail severního vstupu lodi se zazděným barokním portálem na místě středověkého vstupu vymezeného cihelnou vyzdívkou. Červená šipka označuje fragment středověkého kamenného oblouku nad zaniklým portálem, černá šipka směřuje na zazděný díl středověkého portálu a šipky žluté označují zalomení soklu lodi, na které navazovalo ostění zaniklého gotického portálu. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Detail části zazděného dílu středověkého severního portálu lodi. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Severní průčelí sakristie v pohledu od severu. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

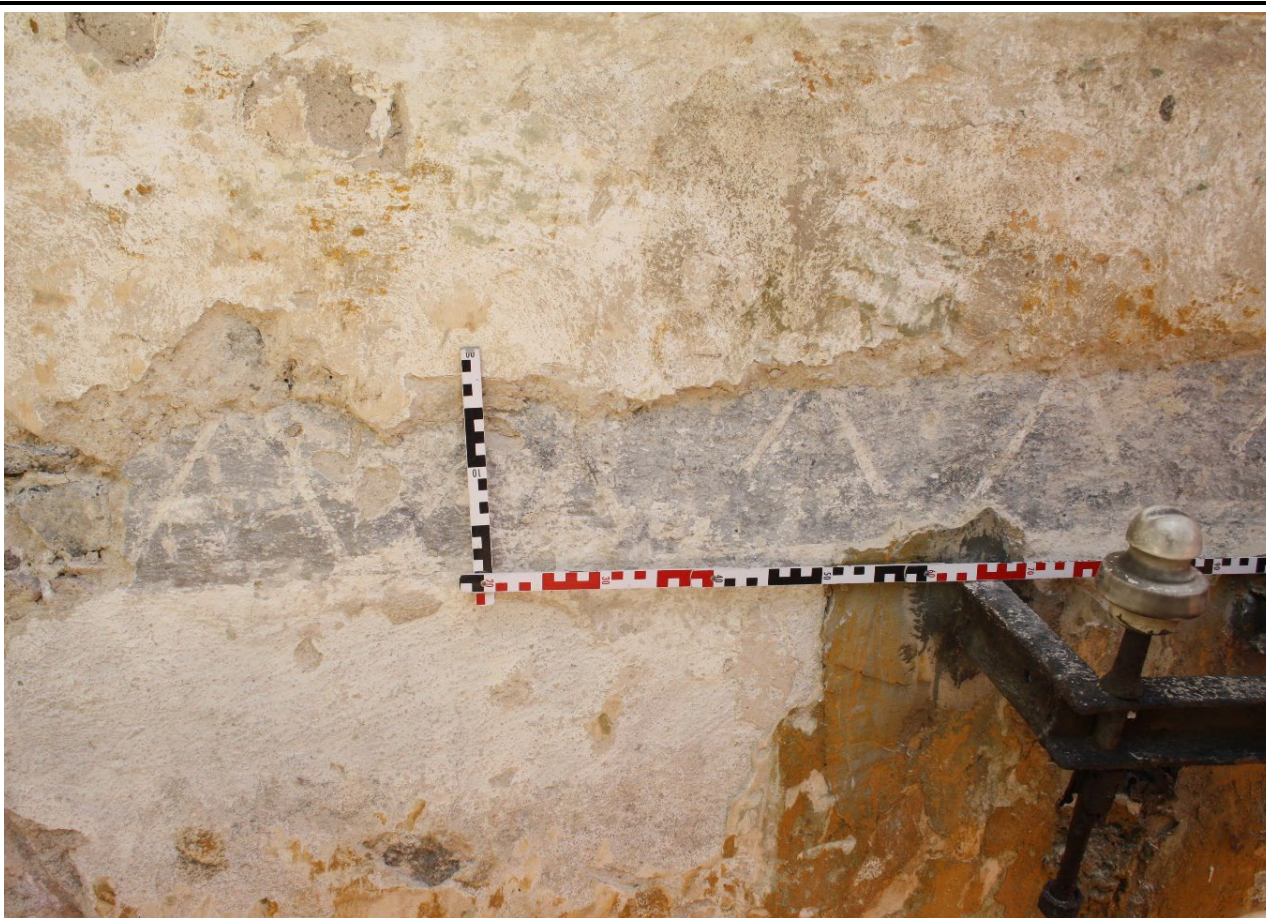
Východní průčelí sakristie v pohledu od východu. Pod parapetem okna je zřetelná vyzdívka udávající šířku a úroveň parapetu středověkého okna. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Horní část východního pole závěru presbytáře v pohledu od severovýchodu. Na omítce s bílým nátěrem je patrná spodní část šedě malovaného pruhu fixující úroveň starší, patrně středověké koruny zdi, na kterou navazovala již římsa. Pod kruhovým okénkem je patrný záklenek zazděného východního hrotitého okna. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Detail plochy nad hrotitým okenním otvorem jihovýchodního pole závěru presbytáře. Vrcholnice hrotitého záklenku okna patrného nad podlážkou je rámována fragmentárně dochovaným pruhem šedého nátěru. Šipkami jsou vyznačené šedě malované kotouče po stranách vrcholnice záklenku. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Detail šedě malovaného pásu pod bývalou úrovní korunní římsy. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Čelní pohled od jihu na spodní úroveň jižního průčelí jižní přístavby presbytáře. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Východní konec jižního průčelí lodi v pohledu od jihu se zazděným hrotitým okenním otvorem. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Detail zazdívký jižního vstupu presbytáře v pohledu od jihu. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Čelní pohled od západu na západní průčelí lodi po severní straně věže. Foto: Jaroslav Skopec 2015.

Interiér lodi v pohledu od východu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Interiér lodi s pohledem k jihovýchodu s průhledem do presbytáře. Na jižní stěně je patrná zazdívka hrotitého okna lodi a nalevo od něj zazdívka vstupu na oratoř. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Severní stěna lodi v pohledu od jihu. Červené šipky vyznačují místa indikující polohu trámů stropu, který byl do lodi instalován patrně v průběhu 16. století. Černá šipka směřuje na vrchol střežovitého záklenku niky středověkého vstupu, jehož východní špaletu vyznačuje modrá šipka. Zcela vpravo je při severovýchodním koutě lodi patrné výškové odsazení spodních polí nástěnných maleb indikující možnou polohu menzy bočního oltáře. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Detail západního spodního pole nástěnné malby severní stěny lodi, kde je patrné stupňovité narušení indikující možné předbarokní schodiště na kruchtě. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Interiér presbytáře v pohledu od severozápadu.
Foto: Marta Pavlíková 2021.

Jižní stěna presbytáře v pohledu od severovýchodu se vstupem do Božího hrobu v přízemí a termálním otvorem oratoře v patře. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Jižní stěna závěru presbytáře v pohledu od severu.
Foto: Marta Pavlíková 2021.

Interiér presbytáře v pohledu od jihozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Klenba presbytáře v podhledu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Severní stěna presbytáře v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Detail severní stěny presbytáře s výklenkem sanktuária, nad nímž se nachází fragment renesanční malby a pod ní starší malovaná architektura sanktuária s fiálami. Foto: Jaroslav Skopec 2021.

Pohled od jihovýchodu na odkrytou západní polovinu gotického portálu do sakristie na severní straně presbytáře. Foto: Jaroslav Skopec 2021.

Detailní pohled od severu na překlád sedile jižní strany presbytáře s patrnou odstraněnou dvojicí konzol v třetinách jeho šířky. Foto: Jaroslav Skopec 2021.

Detail gotického výklenku v jihovýchodní stěně závěru presbytáře. Foto: Jaroslav Skopec 2021.

Detail křtitelnice. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Detail letopočtu a cínaře na míse křtitelnice. Foto: Jaroslav Skopec 2021.

Čelní pohled od severu do přízemí jižní přístavby presbytáře. Foto: Marta Pavlíková 2021.

Pohled od západu do interiéru krypty. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Interiér krypty v pohledu od východu. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Východní stěna sakristie v pohledu od jihozápadu. Pod parapetem okenní niky je patrná jižní špaleta a parapet staršího středověké okenní niky. Foto: Jaroslav Skopec 2021.

Detail nálezové situace pod parapetem okenní niky východní stěny sakristie. Šípky vyznačují polohu špalet a parapetu staršího středověké okenní niky. Foto: Jaroslav Skopec 2013.

Detail jižního klenebního pole kruchty v pohledu od východu. Šipka vyznačuje polohu spáry konstrukčně oddělující toto pole od zbylé klenby kruchty. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Interiér přízemí věže v pohledu od západu. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Průhled krovem od západu. Foto: Jaroslav Skopec 2017.

Průhled krovem od východu. Foto: Jaroslav Skopec 2017.

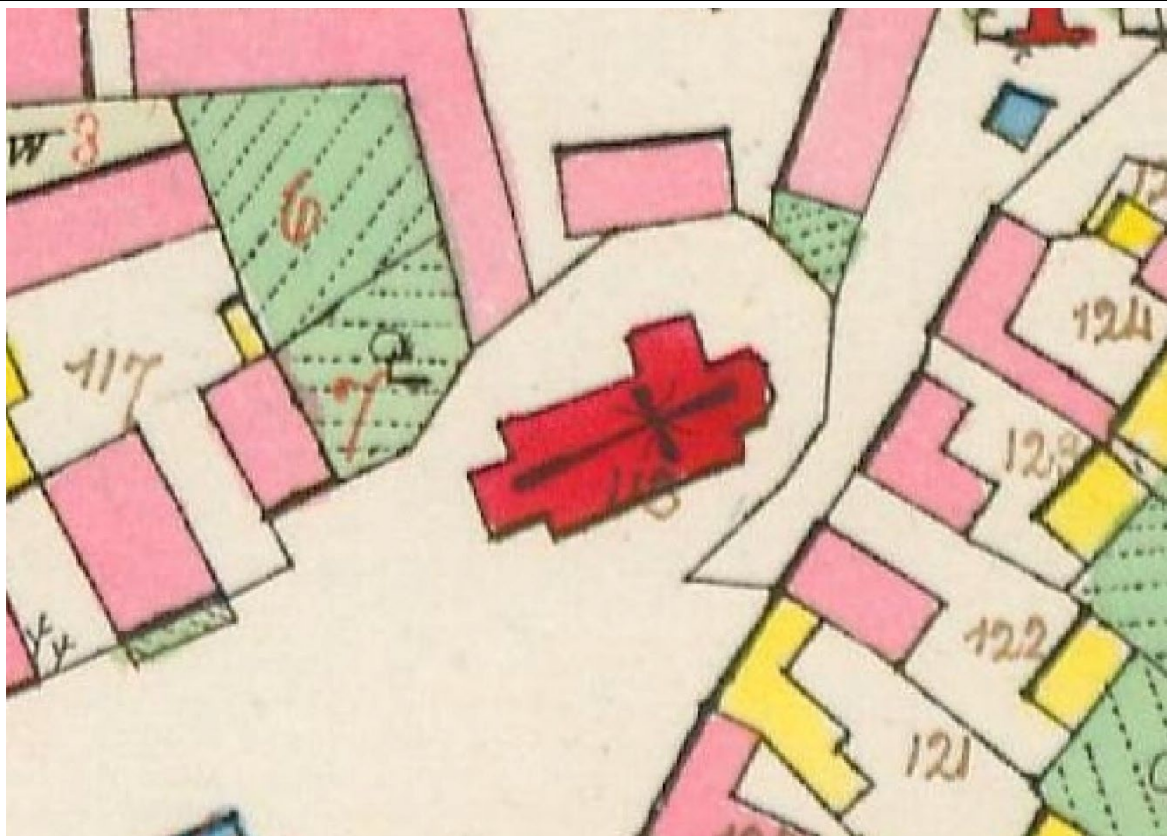
Severní zvon datovaný do roku 1592 v pohledu od jihu. Foto: Jaroslav Skopec 2021.

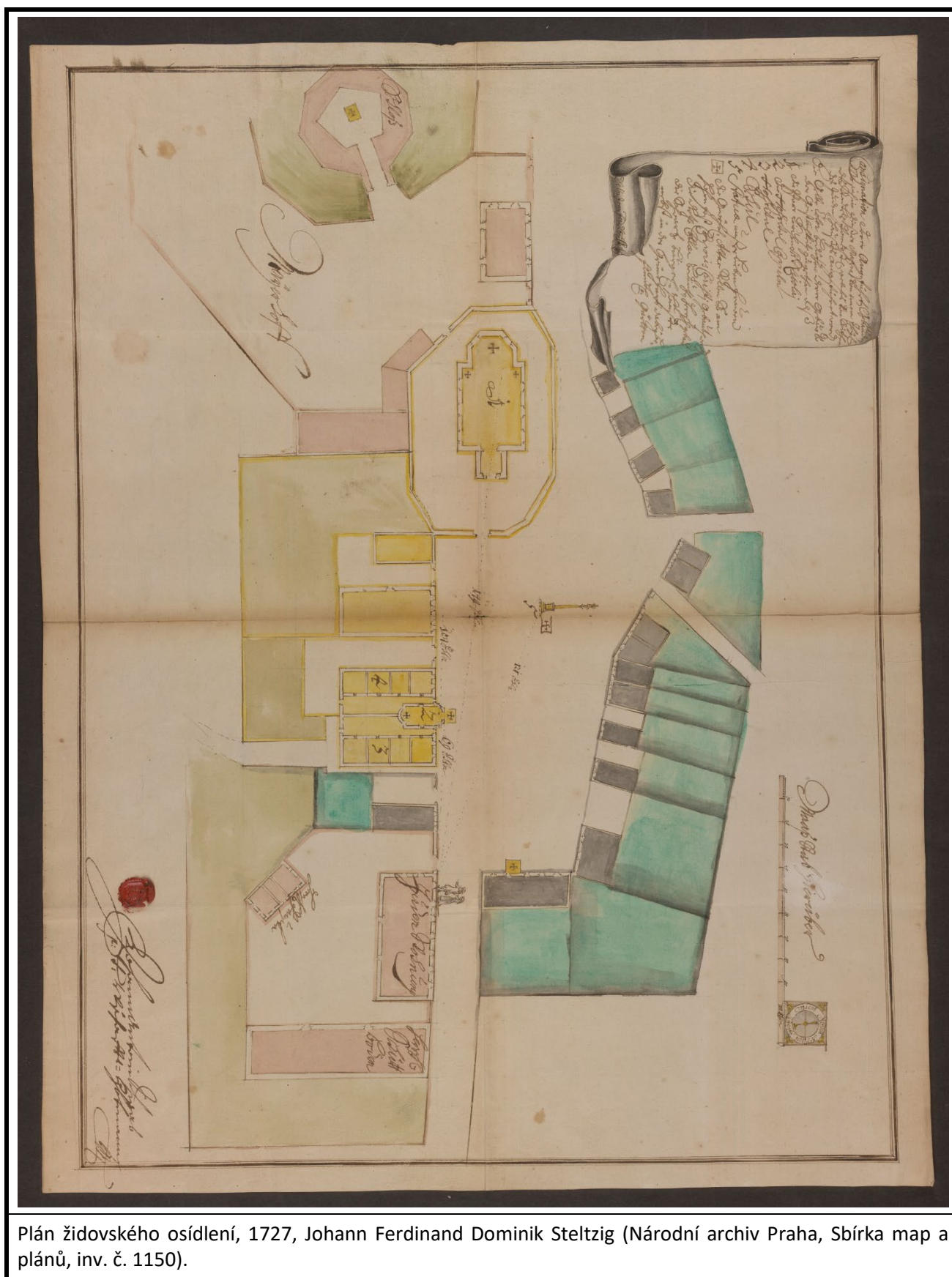
Jižní zvon datovaný do roku 1596 v pohledu od jihu. Foto: Jaroslav Skopec 2021.

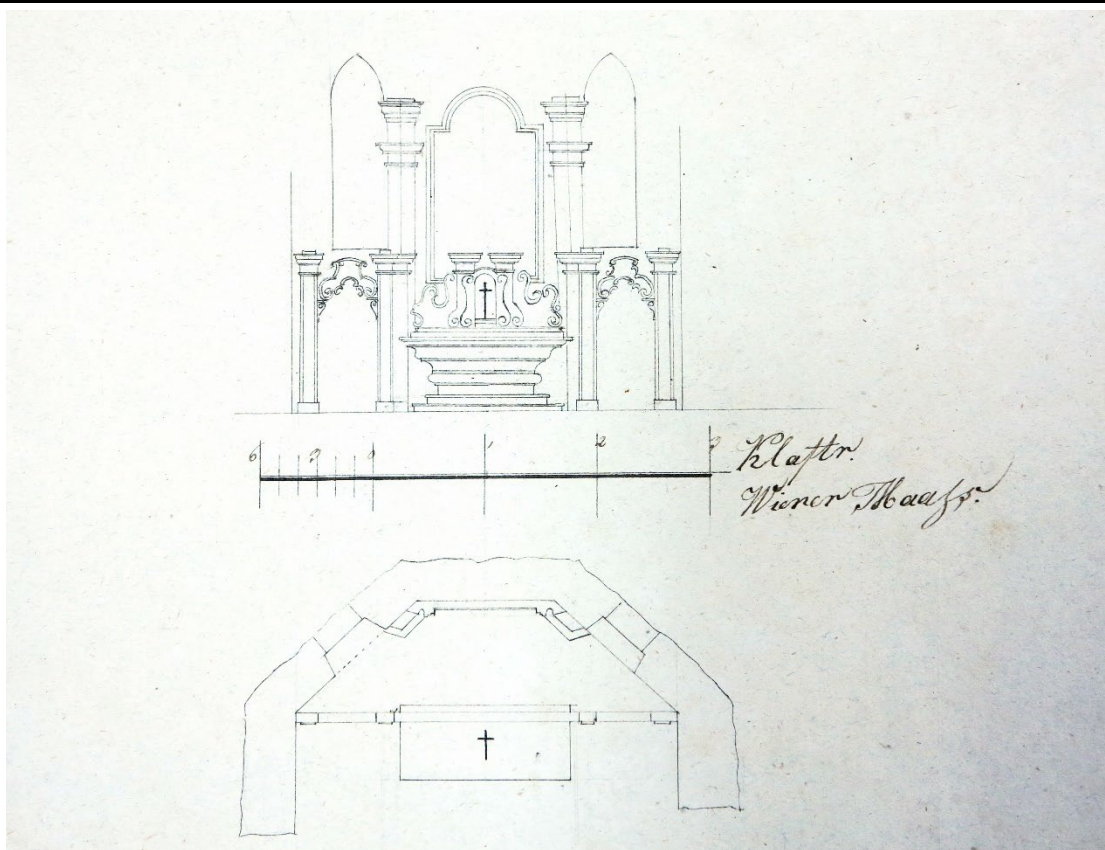
Nepomyšl na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

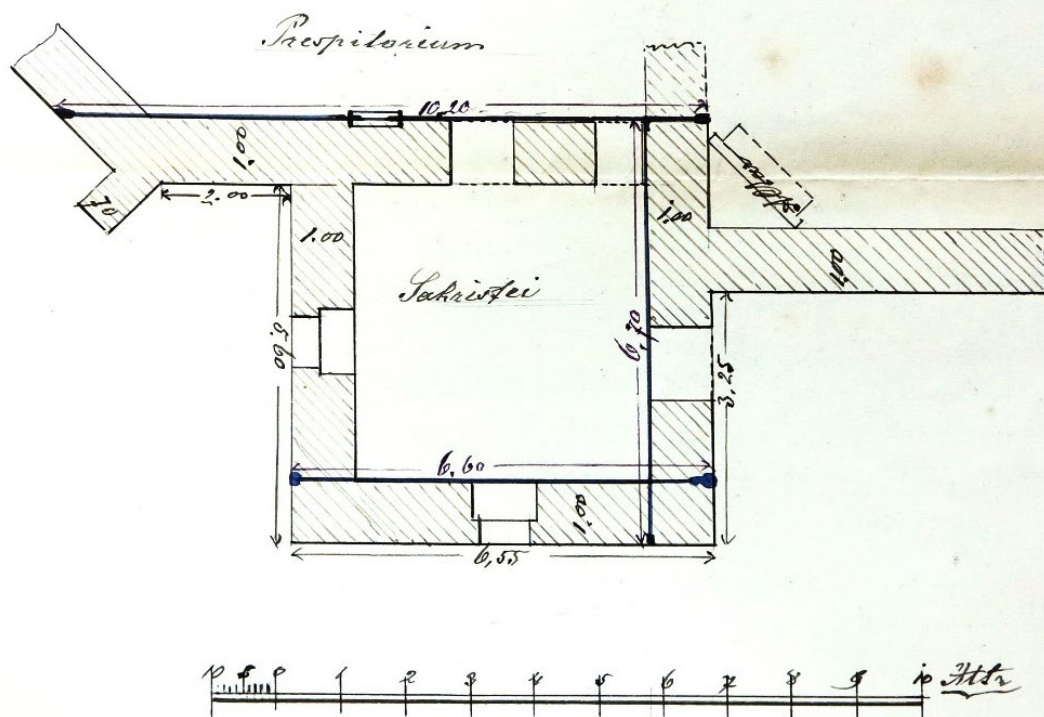
Detail kostela na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

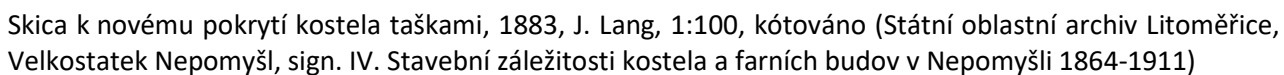
Plán židovského osídlení, 1727, Johann Ferdinand Dominik Steltzig (Národní archiv Praha, Sbírka map a plánů, inv. č. 1150).

Náčrt hlavního oltáře, b.d. [1838], nesignováno [Johann Philipp Jöndl], grafické měřítko – vídeňské sáhy (Státní oblastní archiv Litoměřice, Velkostatek Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857).

Náčrt pro statické zajištění sakristie, b.d. [1895], nesignováno [J. Lang?], 1:100, kótováno (Státní oblastní archiv Litoměřice, Velkostatek Nepomyšl, sign. IV. Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli 1864-1911).

Dálkový pohled na kostel od jihu (fotografie), b.d. [kolem r. 1900] (Wenzel ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, Podersam 1902, mezi s. 444-445).

Celkový pohled na kostel od jihu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 9090.

Věž kostela v pohledu od jihu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 9091.

Presbytář s jižním přístavekem v pohledu od jihu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 9092.

Celkový pohled na kostel od jihu. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 95676.

Celkový pohled na kostel od západu. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 95677.

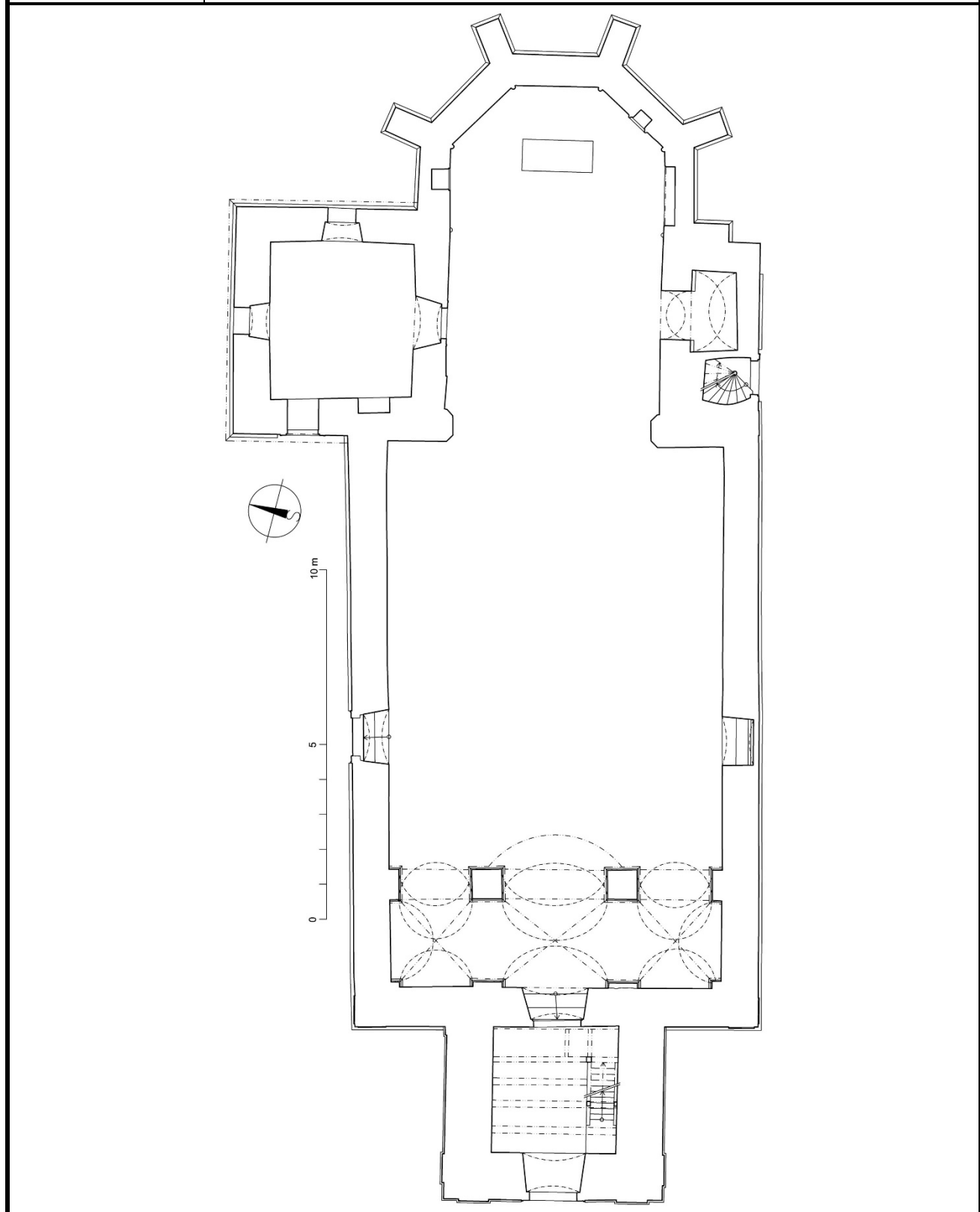
Detail spodní části západního průčelí věže v pohledu od západu. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 95678.

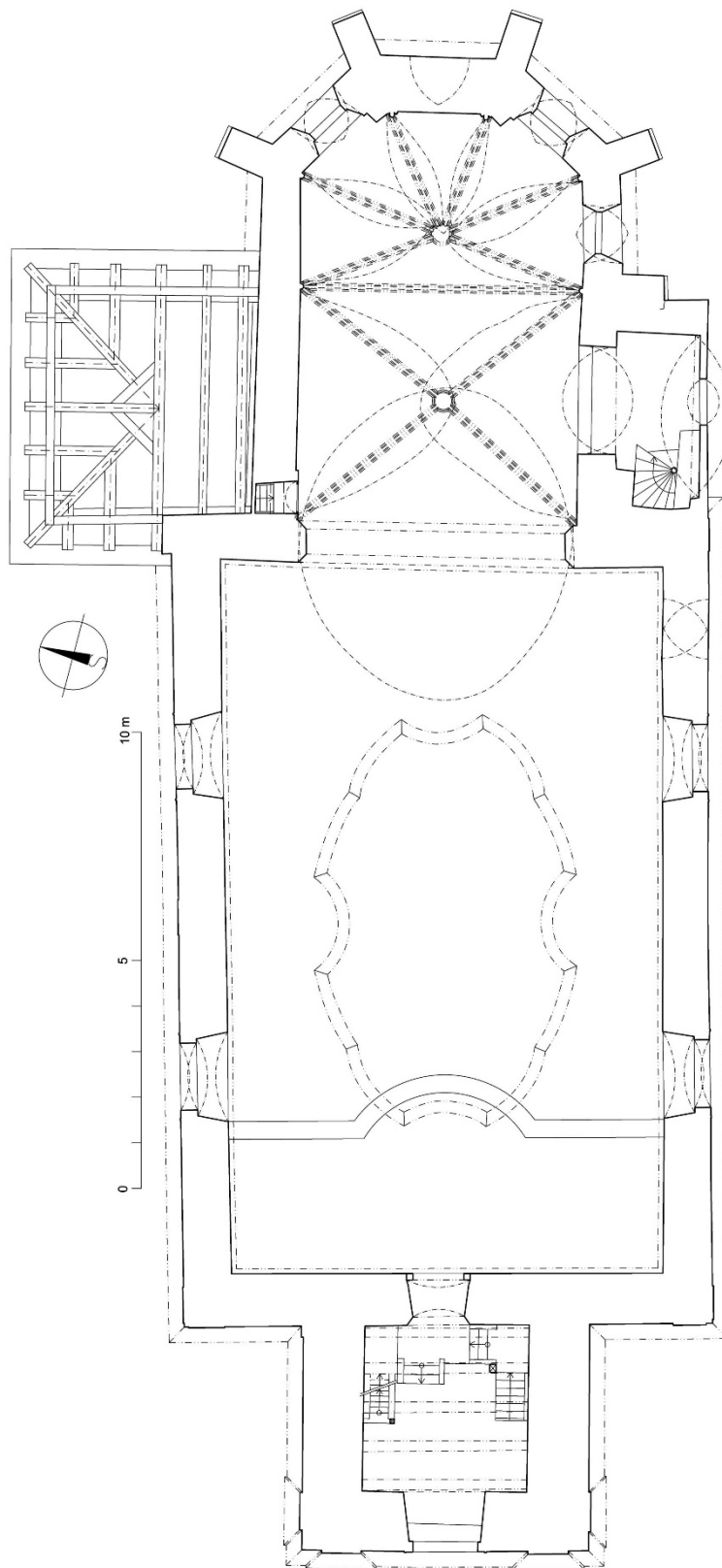
Detail náhrobku Ludmily z Doupova. Foto: 2000, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 140209.

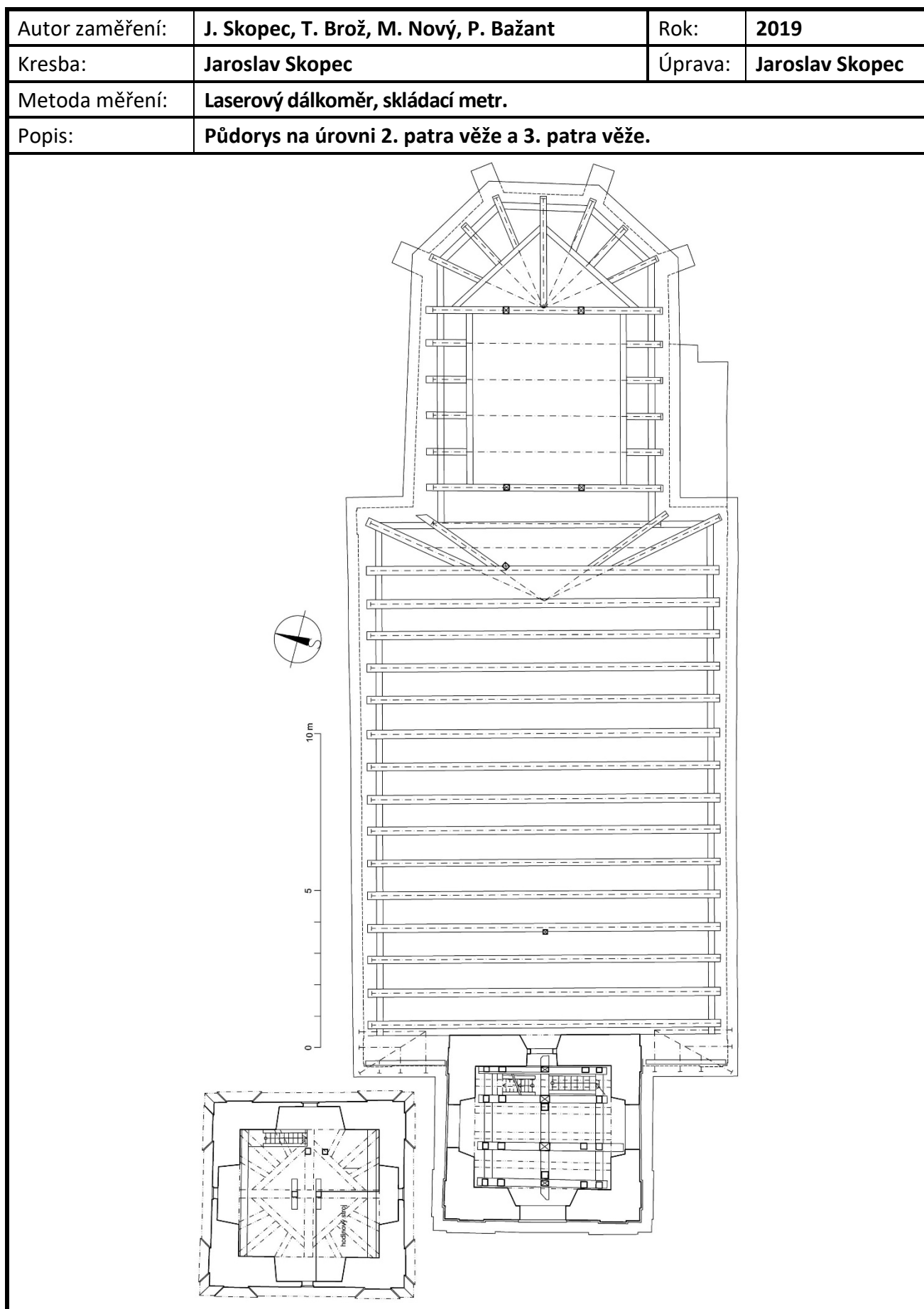
NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Zaměření současného stavu	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni přízemí věže.		

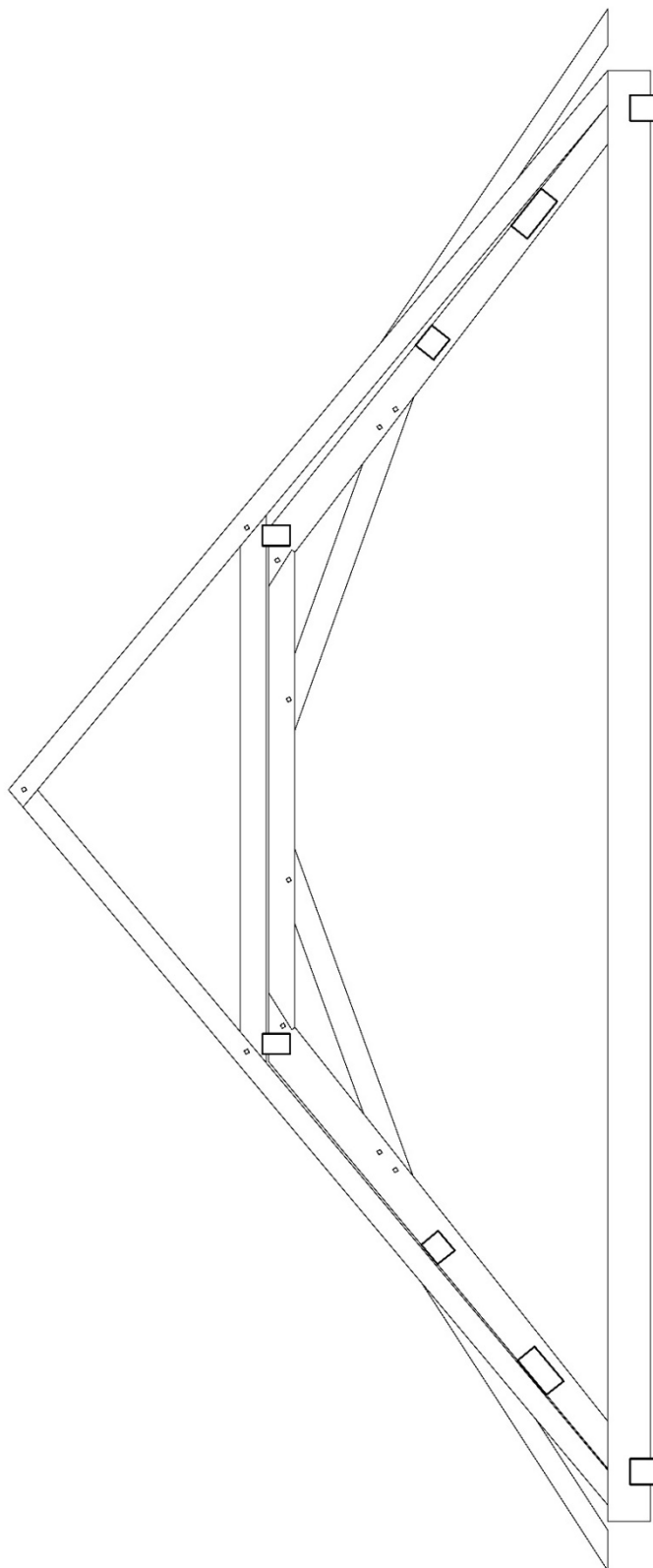
Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni 1. patra věže.		

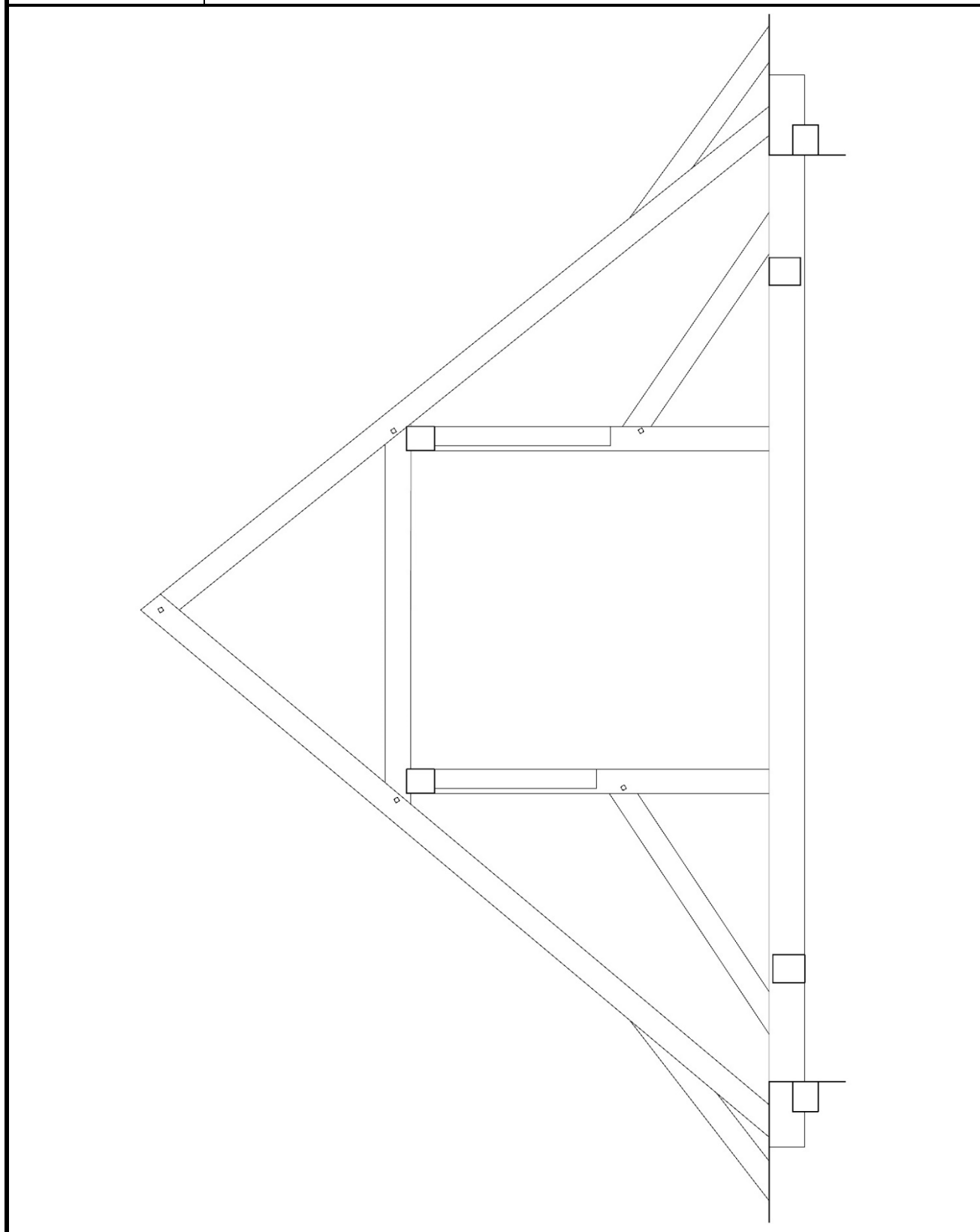
NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Zaměření současného stavu	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	Petr Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	1. plná příčná vazba krovu nad lodí od východu s pohledem k východu.		

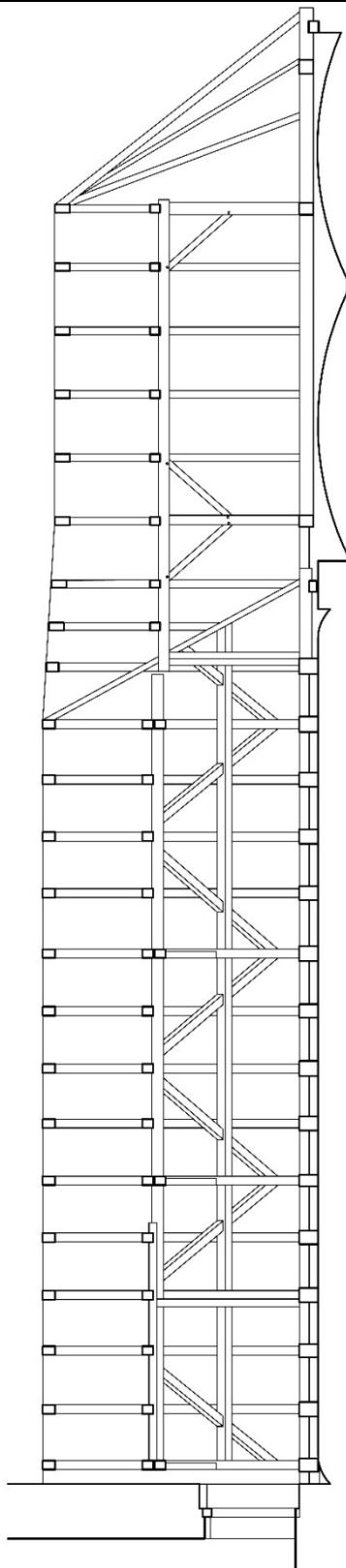
NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Zaměření současného stavu	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	Petr Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	1. plná příčná vazba krovu nad presbytářem od východu s pohledem k východu.		

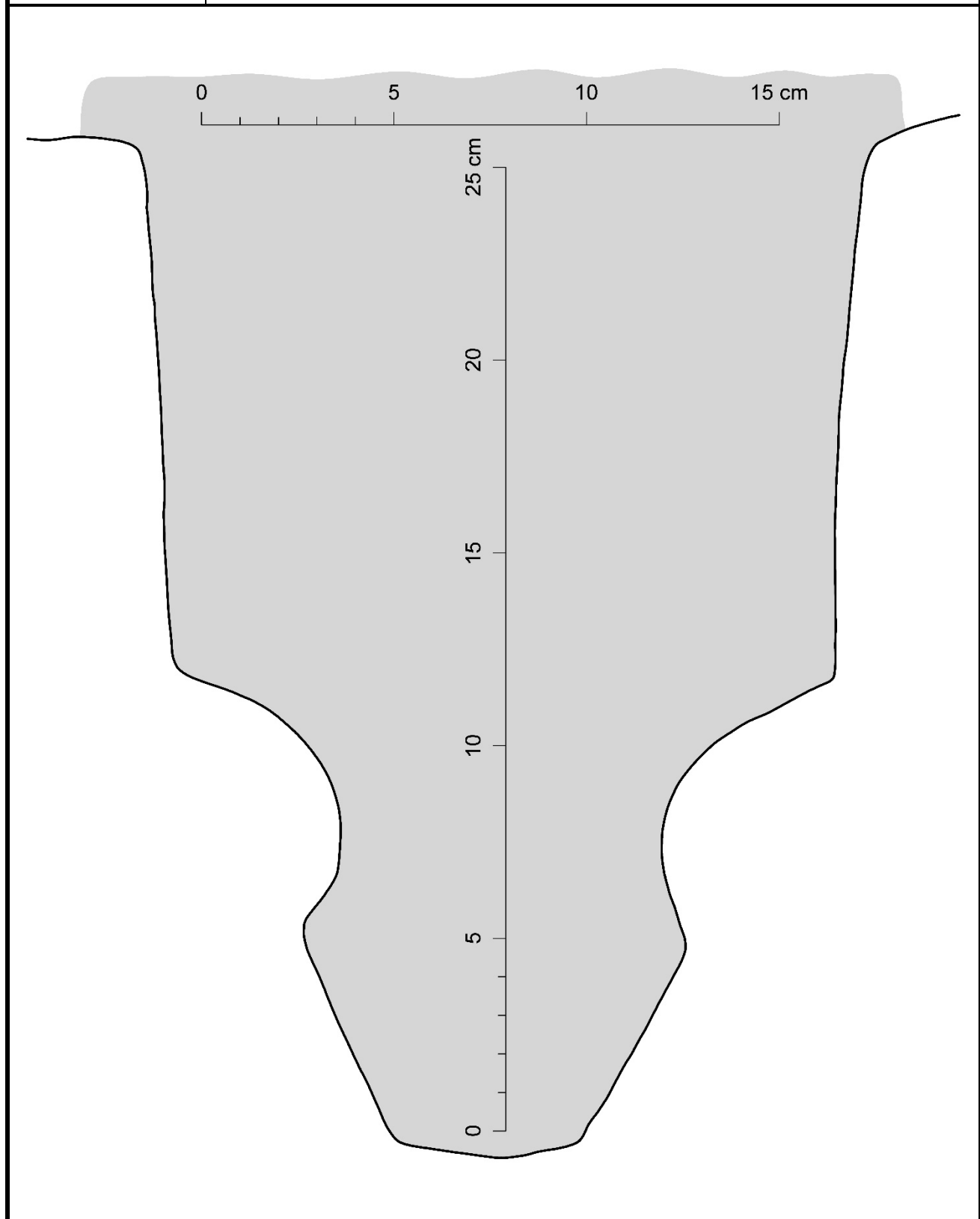
NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Zaměření současného stavu	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	Petr Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	Horizontální profil jihovýchodní konzole presbytáře.		

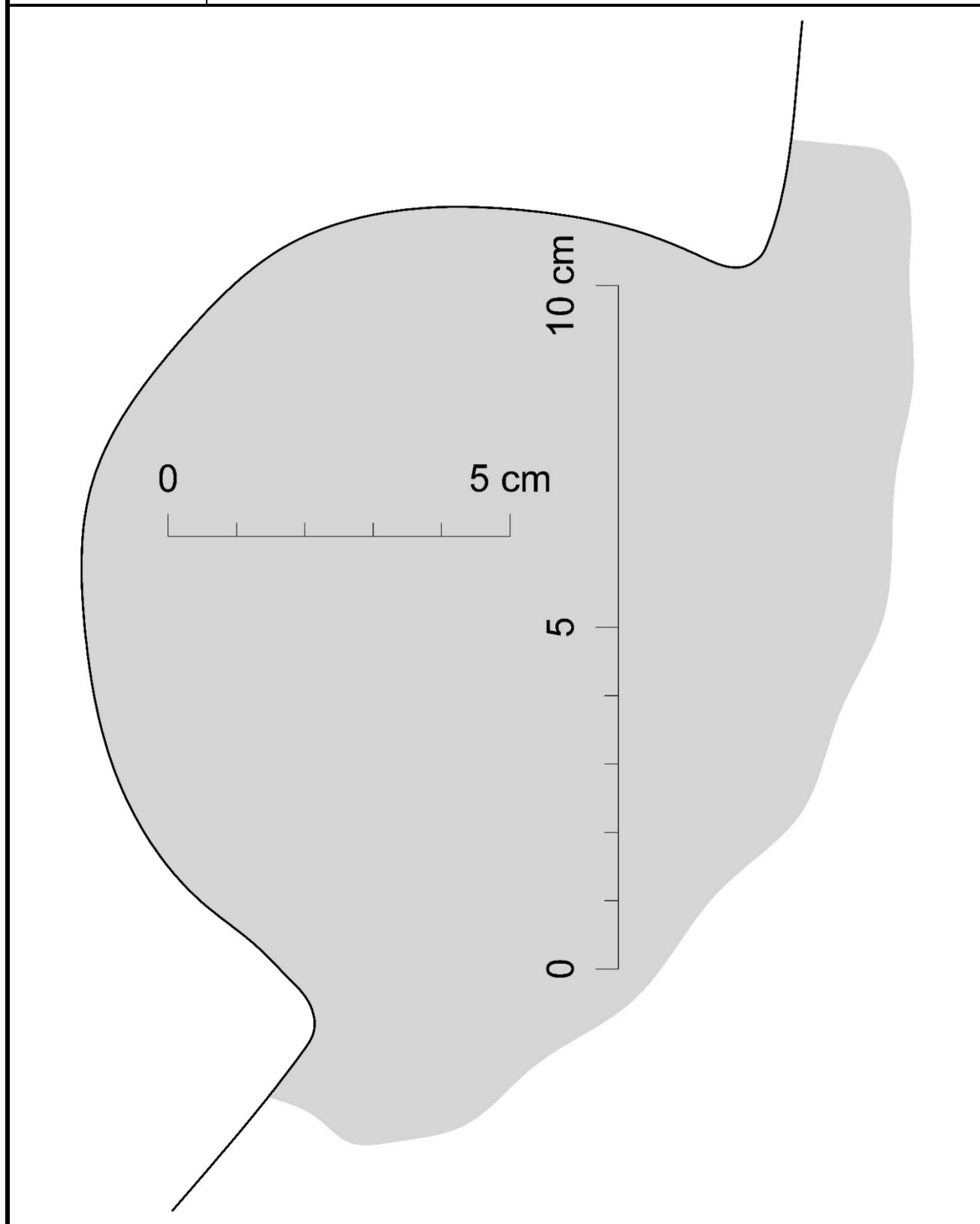
NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Zaměření současného stavu	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2013
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil žebra klenby presbytáře.		

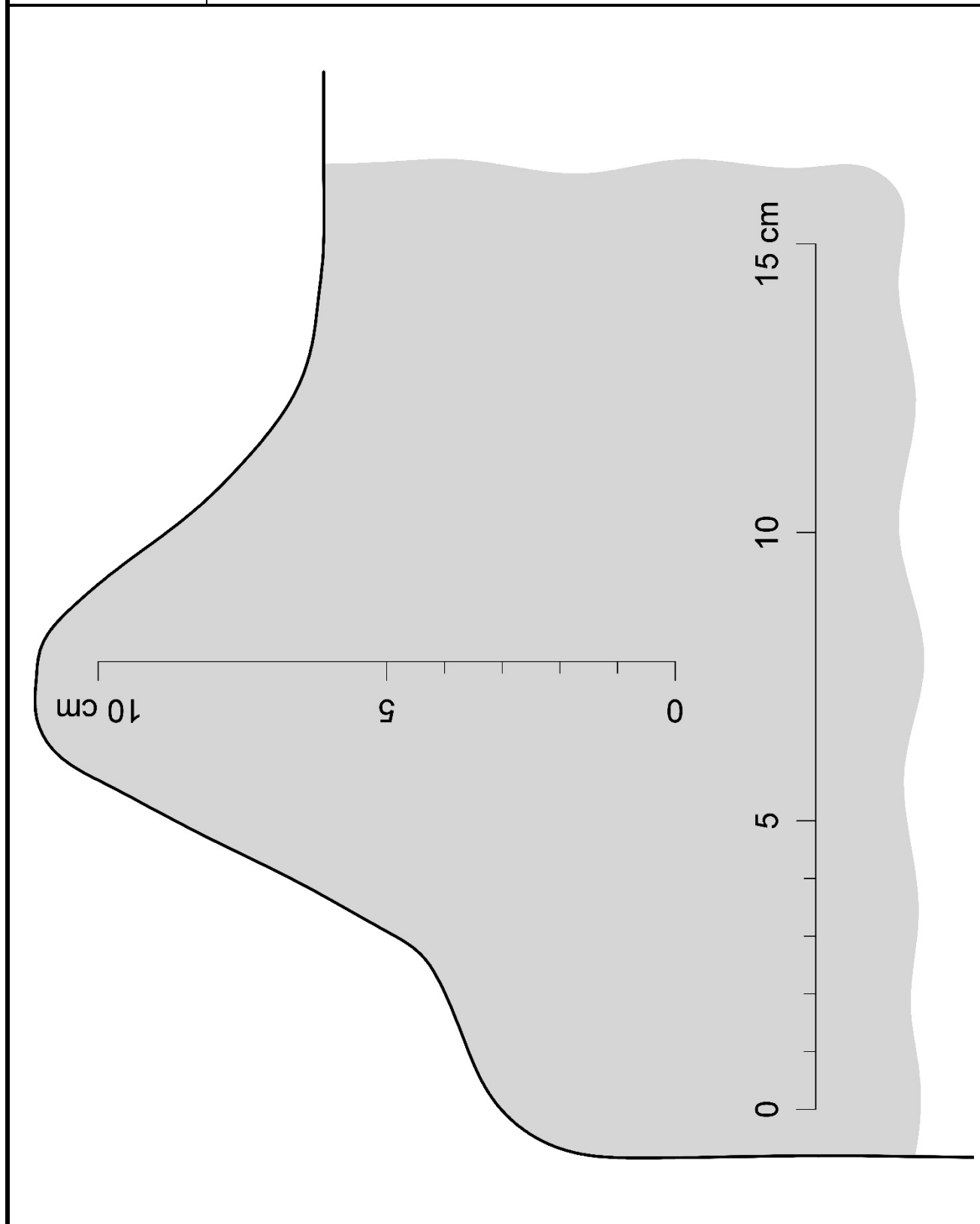
NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Zaměření současného stavu	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2013
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální profil východojihovýchodního dříku přípory presbytáře.		

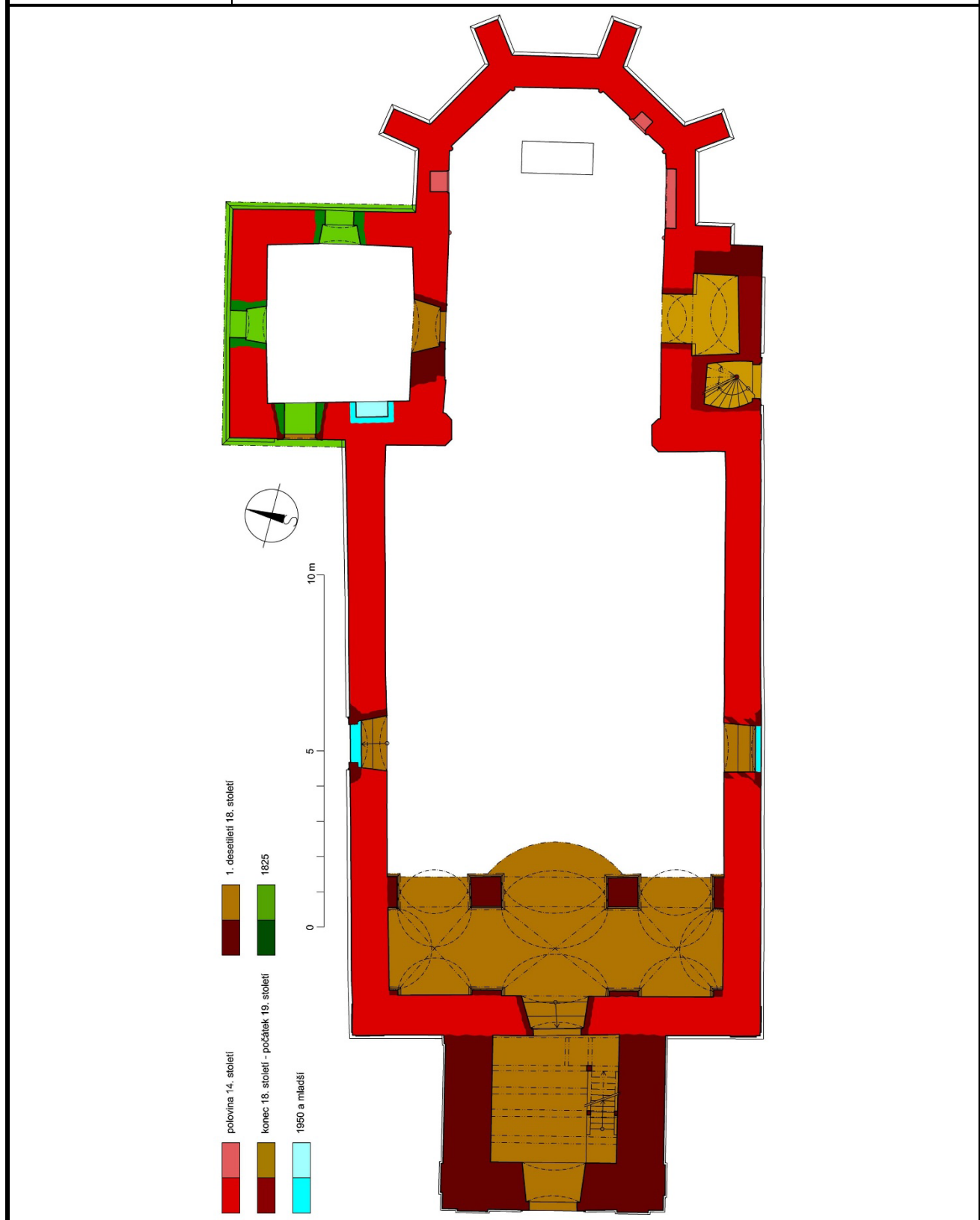
NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Zaměření současného stavu	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2013
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální severní stojky odkládacího výklenku presbytáře.		

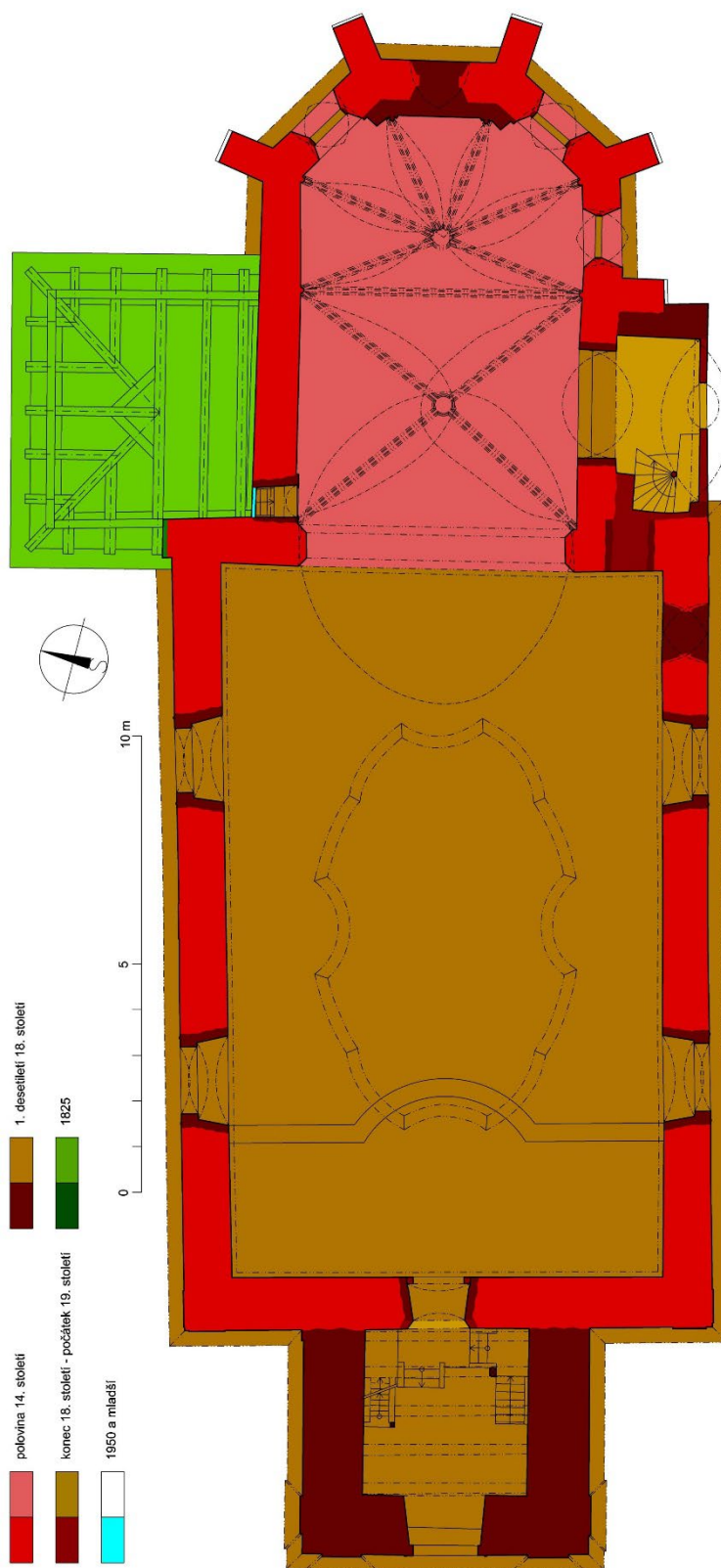

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Vyhodnocení stavebního vývoje	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni přízemí věže.		

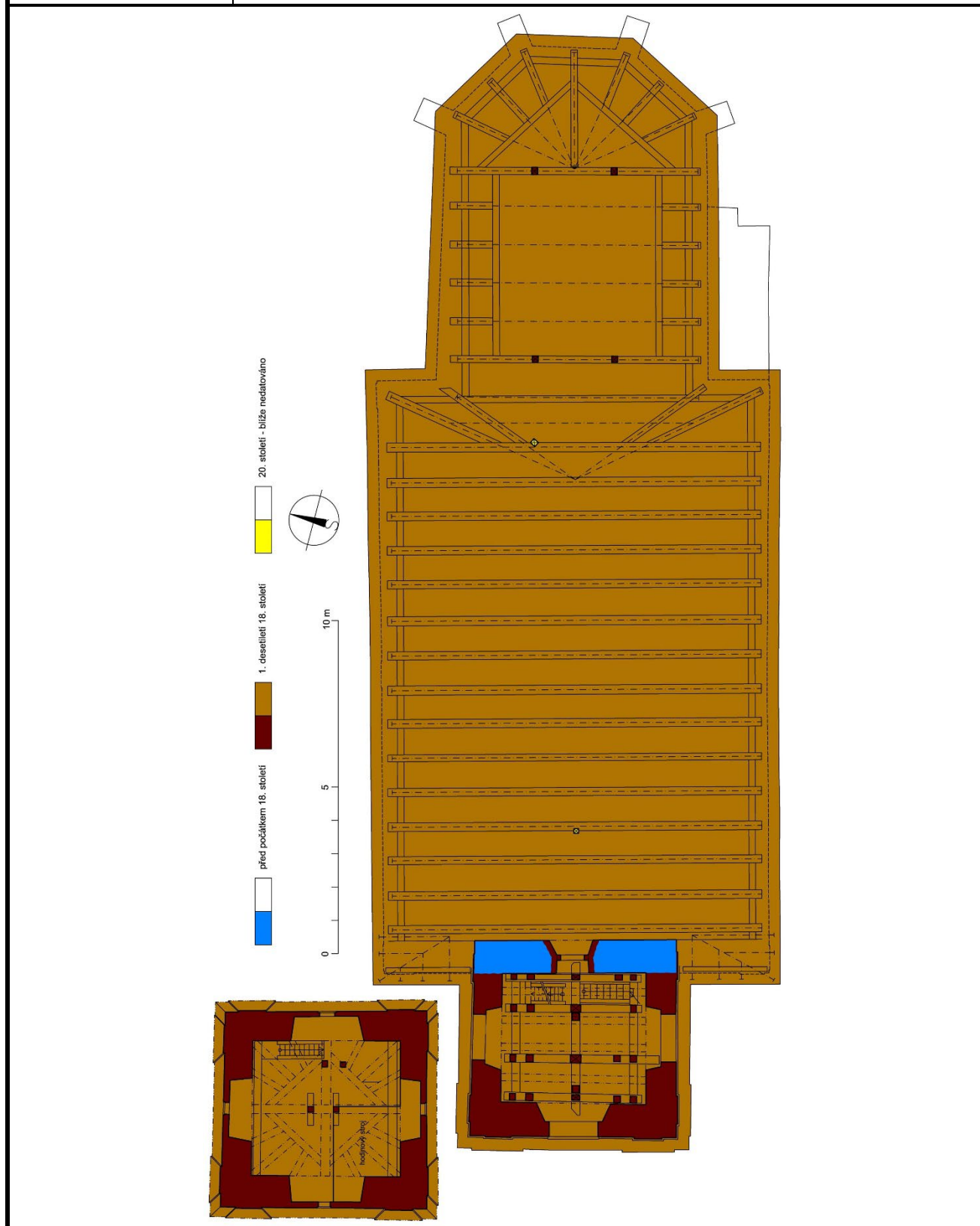

Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant		Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.			
Popis:	Půdorys na úrovni 1. patra věže.			

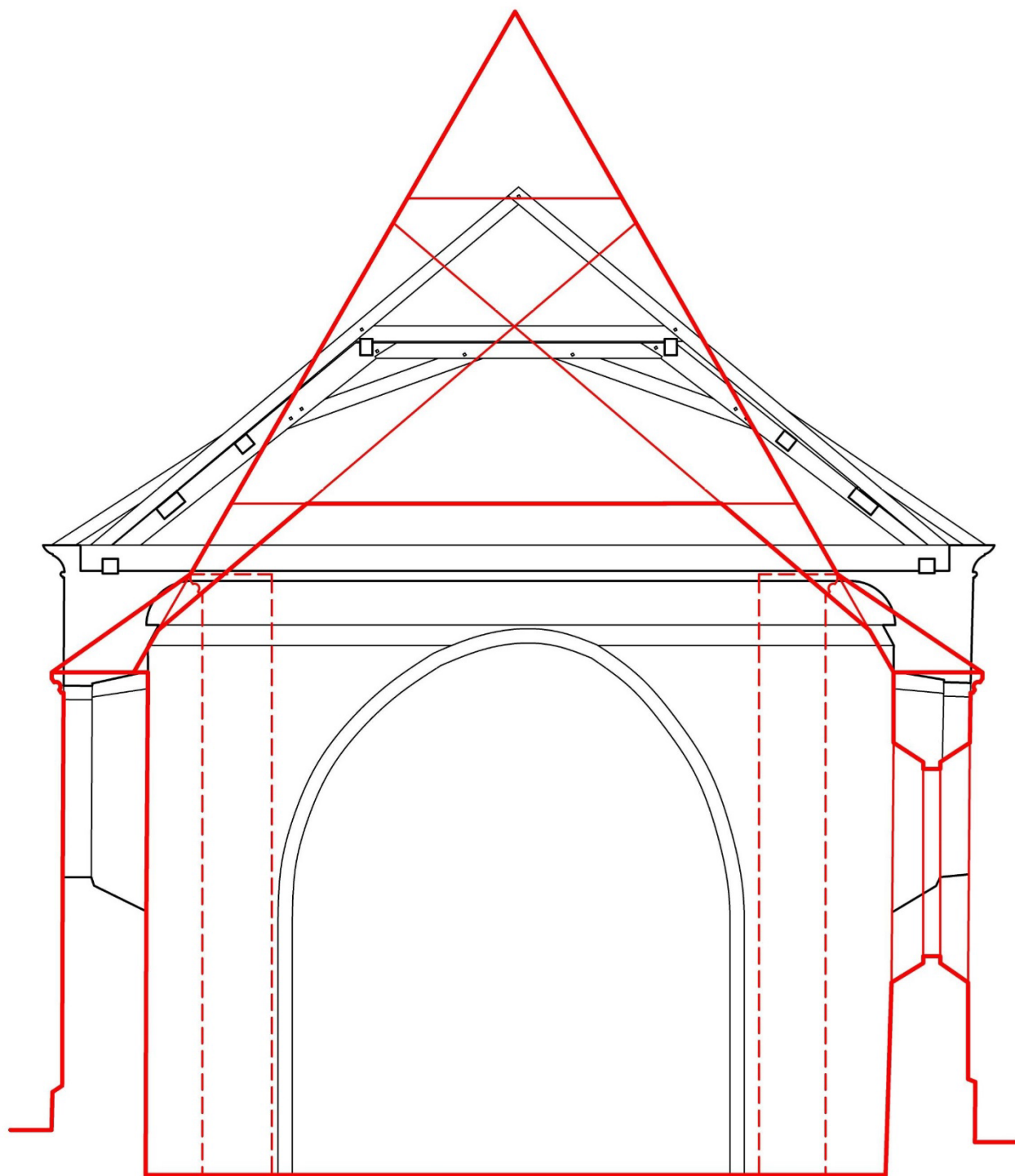

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Vyhodnocení stavebního vývoje	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant		Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.			
Popis:	Půdorys na úrovni 2. patra věže a 3. patra věže.			

Autor zaměření:	J. Skopec, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec		
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Náznaková rekonstrukce možného zastropení lodi a konstrukce krovu kostela vycházející z výškového rozdílu mezi korunou zdiva presbytáře (červená přerušovaná čára) a lodi a vrcholem vítězného oblouku. Černou čarou je zachycen současný příčný řez lodí a jejím krovem.		

Autor dokumentace:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2015-19
Metoda měření:	Jednosnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Čelní pohled od severu na fragment dílu ostění středověkého portálu v zazdívce severního portálu lodi. Do snímku jsou zakresleny jedny z možných rekonstrukcí profilů ostění vycházející z analogických příkladů.		

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Vyhodnocení stavebního vývoje	Jaroslav Skopec, 2021

Autor dokumentace:	Jaroslav Skopec	Rok:	2015-19
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Fotoplán odhaleného fragmentu kružby východního hrotitého okenního otvoru presbytáře se zákresem rekonstrukce.		

Autor modelu:

Milan Sýkora

Rok:

2022

Popis:

Rekonstrukce předpokládané podoby kostela jeho nejbližšího okolí.

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Vyhodnocení stavebního vývoje	Jaroslav Skopec, 2021

Autor zaměření:	Milan Sýkora	Rok:	2022
Popis:	Rekonstrukce předpokládané podoby kostela v období pozdní gotiky.		

objednal	J. Skopec	kraj / okres	Ústecký / Louny	nadmořská výška
adresa		obec	Nepomyšl	zeměpisná šířka
telefon		ulice (orientační číslo)		zeměpisná délka
e-mail		číslo popisné		zpracoval
datum odběru	18. 9. 2019	objekt	kostel	Skopec J.
				Kyncl T.

čís.	způsob oprac.	značka	tloušťka cm	délka cm	WK	konstrukce	popis prvku	poznámka	číslo vzorku	dřevina	počet letok. /běl	datum skácení
15					A	krov nad lodí	S vzpěra v rovině krokví mezi 3. a 4. plnou vazbou od Z		Y6812	smrk	77	1705/06
16					A	krov nad lodí	vazný trám		Y6813	smrk	89 + 4	1705/06
17					A	krov nad lodí	J pásek 2. plné vazby od Z		Y6814	borovice	52	1705/06
18					A	krov nad presbytářem	J sloupek 1. plné vazby od V		Y6815	smrk	40	1705/06
19					A	krov nad presbytářem	S výměna mezi 1. a 2. plnou vazbou		Y6816	smrk	70	1705/06
20					A	krov nad presbytářem	J krokev 3. vazby od Z		Y6817	smrk	63	1704/05
21					A	strop lodí	střední ramenátí fabionu na V straně		Y6818	smrk	55	1704/05
22					A	krov věže	SZ výměna roštu		Y6819	smrk	57	1705/06
23					A	krov věže	JV výměna roštu		Y6820	smrk	58	1705/06
24					A	zvonové patro	V stropní trám		Y6821	smrk	63	1705 1
25					A	zvonová stolice	J vnější vzpěra 2. vazby od V		Y6822	dub	87 / 0	1692-1609
26					A	zvonová stolice	sloupek 2. vazby od Z		Y6823	dub	115 / 14	1705/06
27					A	1. patro věže	2. stropní trám od V		Y6824	dub	51 / 13	1704/05
28					A	přízemí věže	2. stropní trám od Z		Y6825	borovice	53	1705 1
29					A	krov sakristie	3. vazný trám od J		Y686a7	smrk	86	1823/24
30												
31					A	krov sakristie	střední krokev S valby		Y6828	smrk	67	1824/25
Y68nepomyšl-kostelIPC1						Y6812+13+15+16+17+18+19+20+21				smrk	93	1705
Y68nepomyšl-kostelIPC2						Y6826+27+28				smrk	87	1824
Y68nepomyšl-kostelQU						Y6822+23+24				dub	115	1705

sm-ce05 x PC1 8,58; 7,76; 67,7%; 93;
sm-ce05 x PC2 5,41; 6,08; 69,5%; 87;
ce-ges04 x QU 4,34; 3,38; 55,2%; 115;
bo-ce05 x Y6814 2,36; 2,67; 66,2%; 52;
bo-ce05 x Y6825 3,26; 4,53; 73,6%; 53;

Archivní rešerše

Eliška Nová

Dějiny lokality

Nepomyšl leží v široké kotlině pod východním úpatím Doupovských hor na cestě (a později okresní silnici) z Podbořan do (v 2. polovině 20. století zaniklého) Doupova. Nevýraznou ostrožnu vymezuje ze severu Dolánecký potok a na východě potok vytékající z Nepomyšlského rybníka. Farní kostel je situován ve vybíhajícím severovýchodním koutu návsi (náměstí), severně od něj se rozkládá poplužní dvůr a zámek.

Nejstarší zmínka o vsi a zároveň o zdejším farním kostele je z roku 1361 (*Nepomisl*).³⁶ Majitelem Nepomyšle byl tehdy Petr z Janovic, zmiňovaný ještě 1364. K roku 1370 je uveden Pešek z Janovic (může být totožný s výše zmíněným Petrem) a k roku 1386 Dětrich z Janovic. Další známou majitelkou byla až v roce 1409 Eliška, vdova po Václavovi z Koldic. Po ní následoval Ctibor Čepce z Vinařic a pak roku 1419 společně Jindřich z Elstenberka, Albert z Koldic na Bílině a Oldřich z Koněprus.³⁷

Sedláček neurčitě zmiňuje (dle „archivu drážďanského“) v 15. století „vladyky z Nepomyšle“. ³⁸ Prvními pramenně doloženými majiteli, kteří se psali „na Nepomyšli“, byli ale až bratři Jindřich a Jan z Údrče, zmínění v zápisu z 5. května 1499.³⁹ K roku 1510 patřila Nepomyšl Alexandru z Leisneka a po něm jeho bratru Hugovi. Kromě Nepomyšle drželi i Doupov a Valeč. Po jeho smrti zdědila Nepomyšl dcera Amabilie, provdaná za Filipa z Mansfeldu. V roce 1539 prodala Nepomyšl Albínu Šlikovi z Holíče.⁴⁰ Po jeho smrti prodala vdova Brigita panství s tvrzí, dvorem poplužním, s podacím kostelním atd. Elišce Berkové z Dubé, provdané Šlikové.⁴¹ Po smrti Elišky zdědily Nepomyšl její děti, Jindřich z Gutštejna (z prvního manželství) a Lukrécie Šliková (z druhého manželství).⁴² Lukrécie v roce 1571 svůj díl Jindřichovi z Gutštejna prodala.⁴³ Po Jindřichově smrti prodali poručníci synů Nepomyšl v roce 1589 bratrům Jindřichovi, Václavovi, Janu Asmanovi a Adamovi ze Štampachu na Valči.⁴⁴ Po bitvě na Bílé hoře byla Nepomyšl spolu se Zlovědicemi a Holeticemi Jindřichovu synovi Kryštofu Abrahamovi konfiskována a prodána roku 1623 Heřmanovi z Questenberka.⁴⁵

Nepomyšl značně utrpěla za třicetileté války, v roce 1654 eviduje berní rula jen 22 osazených domů a 24 pustých.⁴⁶

³⁶ František A. TINGL (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber I/1, Pragae 1867, s. 150.

³⁷ Josef EMLER (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VII, Pragae 1886, s. 285.

³⁸ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého XIV. Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1936, s. 363.

³⁹ *Desky zemské Království českého I/2 Kvaterní trhový běžný červený 1542-1543*, Praha 1935, s. 190-191.

⁴⁰ NA Praha, DZV 43 H 20-23.

⁴¹ NA Praha, DZV 85 J 30.

⁴² NA Praha, DZV 16 A 20-23.

⁴³ NA Praha, DZV 60 D 18-19.

⁴⁴ NA Praha, DZV 166 K 3-4.

⁴⁵ Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, Praha 1882, s. 620-621.

⁴⁶ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 4. díl, Praha 2000, s. 306.

Po smrti Heřmana z Questenberka zdědila jeho statky dcera Alžběta a po její smrti v roce 1686 její manžel Gundakar z Ditrichštejna.⁴⁷ Tím začala dlouhá éra toho významného a bohatého rodu, honosícího se rozsáhlými majetky, velkým vlivem a knížecím titulem, trvající až do roku 1858. Gundakar zřídil ze svých panství fideikomisy. Na svých severočeských panstvích zahájil stavební činnost (především přestavba zámku v Libochovicích, kterou projektoval Antonio della Porta, ale též v Budyni a Nepomyšli). Zemřel však v roce 1690 bez mužských potomků a fideikomisní statky tak zdědil jeho vzdálený bratranec Ferdinand Josef z Ditrichštejna. Ten zemřel už v roce 1698 a jeho dědicem se stal jeho nejstarší syn Leopold Ignác. Na rozsáhlých majetcích v Rakousku, na Moravě a v Čechách brzy zahájil stavební činnost, při níž zaměstnával nejvýznamnější architekty své doby. Kromě interiérové výbavy mikulovského zámku a vídeňského paláce nechal vybudovat i mnoho církevních staveb, mezi nimiž lze jmenovat kostel sv. Anny v Mikulově s rodovou hrobkou (Johann Bernhard Fischer z Erlachu) či děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polné. Opomenuty však nezůstaly ani statky v severních a severozápadních Čechách, kde nechal přestavět v letech 1700-1705 kostel Všech Svatých v Libochovicích a přestavby se v tomto období dočkal i kostel sv. Mikuláše v Nepomyšli.

Nástupcem Leopolda byl od roku 1708 jeho mladší bratr Walter Xaver, který zemřel v roce 1738. V jeho éře se Nepomyšl dočkala v roce 1718 povýšení na městečko.⁴⁸ Po něm následoval v držbě fideikomisních statků jeho syn Karel Maxmilián (1702-1784). Panství poté zdědil jeho syn Karel Jan (1728-1808), následoval syn František Josef (1767-1854) a po něm jeho syn Josef (1798-1858), který přežil otce jen o čtyři roky a byl posledním Ditrichštejnem z této rodové linie, zemřel bez mužských potomků. Rozsáhlé majetky byly rozděleny mezi jeho čtyři dcery. „Gundakarovský“ fideikomis, od té doby však alodiální statek, zdědila nejstarší Terezie, provdaná za Jana Bedřicha z Herbersteinu. Po jeho smrti v roce 1861 spravovala statky sama. Zemřela v roce 1895 a panství zdědil její jediný syn Jan Josef z Herbersteinu (1854-1944).

Největší růst zaznamenalo městečko v průběhu 18. století, kdy narostl počet domů z 56 v roce 1713 na 111 v roce 1787. Růst pak pomalu pokračoval i v 19. století, až počet domů dosáhl čísla 201 v roce 1930. Po druhé světové válce však městečko zásadně utrpělo jak odsunem německého obyvatelstva, tak zřízením doupovského vojenského výcvikového prostoru. Došlo jak k výraznému poklesu počtu obyvatel, tak k devastujícím urbanistickým změnám demolicí mnoha domů a panelovou výstavbou.⁴⁹

Dějiny kostela

Kostel do konce 17. století

Nejstarší zmínka o nepomyšlském kostele pochází z roku 1361. 17. dubna tohoto roku byla zaznamenána výměna obročí mezi zdejším farářem Janem (*Johannes ad ecclesiam in Nepomisl*) a farářem Jakubem z Hořtky.

⁴⁷ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého XIV. Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1936, s. 363.

⁴⁸ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 4. díl, Praha 2000, s. 306.

⁴⁹ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 4. díl, Praha 2000, s. 306-309.

Patronátní právo k nepomyšlskému kostelu vykonával Petr z Janovic.⁵⁰ K další výměně obročí došlo v roce 1364 (1. dubna), kdy do Nepomyšle přišel farář Jan z Velemína, farnosti pod patronátem kláštera sv. Jiří na Pražském hradě. Jelikož odcházející nepomyšlský farář je také jmenován jako Jan, je otázkou, zda k předchozí výměně vůbec došlo, nebo zda v průběhu oněch tří let přišel do Nepomyšle nový farář (který by však nebyl zaznamenán v konfirmačních knihách). Patronem byl stále Petr z Janovic.⁵¹ Po rezignaci faráře Jana byl 20. července 1370 jmenován novým farářem Litold, který sem přešel z Bílenice. Patronátní právo vykonával Pešek z Janovic.⁵² Další změnu faráře máme zaznamenánu k 7. červnu 1386, kdy po smrti Kolmana přišel Milhost (? *Miloste*) z Vojkova. Patronem byl Dětrich z Janovic.⁵³ Další zprávu o zdejších farářích máme až z roku 1409, kdy si 15. února svá obročí vyměnili nepomyšlský farář Kuneš a zlovědicový farář Petr. Patronát vykonávala Eliška, vdova po Václavovi z Koldic.⁵⁴ Petr však v Nepomyšli nevydržel dlouho a už 15. listopadu 1410 směnil beneficium s farářem Janem v Holedči.⁵⁵ V roce 1414 (28. dubna) došlo k další výměně, na místo Jana přišel Mikuláš z Bělé. Patronát vykonávala výše uvedená Eliška spolu se Ctiborem Čepcem z Libiše, seděním na Vinařicích.⁵⁶ Po rezignaci Mikuláše Vlčka byl do Nepomyšle jmenován Prokop, do té doby farář při kostele sv. Havla na Zbraslavi. Patronát už vykonával sám Ctibor řečený Čepce z Vinařic.⁵⁷ K další změně došlo už v roce 1419, kdy byl 11. března jmenován ke kostelu farář Mikuláš. Patronátní právo drželi Jindřich z Elstenberka, Albert z Koldic na Bílině a Oldřich z Koněprus.⁵⁸

K roku 1369 je kostel poprvé zaznamenán v registrech papežských desátků (*Nepomislicz*). Spadal do obvodu žateckého arciděkanátu a žlutického děkanátu. Platil pololetně 15 grošů, což ho řadí v rámci děkanátu v podstatě mezi průměrné farnosti. Ani v letech 1384, 1385, 1399 a 1405 se výše desátku nezměnila, jméno vsi je uváděno ve formě *Nepomysl* a *Nepomissl*.⁵⁹

Mezi středověkem a 17. stoletím se rozprostírá pramenný hiát, kdy známe jen majitele panství a tedy patrony kostela (podací kostelní je

⁵⁰ František A. TINGL (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber I/1, Pragae 1867, s. 150.

⁵¹ Josef EMLER (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber I/2, Pragae 1874, s. 43.

⁵² František A. TINGL (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber II, Pragae 1868, s. 33.

⁵³ Josef EMLER (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber III-IV, Pragae 1879, s. 184.

⁵⁴ Josef EMLER (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VI, Pragae 1883, s. 282.

⁵⁵ Josef EMLER (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VII, Pragae 1886, s. 11.

⁵⁶ Josef EMLER (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VII, Pragae 1886, s. 115.

⁵⁷ Josef EMLER (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VII, Pragae 1886, s. 225.

⁵⁸ Josef EMLER (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VII, Pragae 1886, s. 285.

⁵⁹ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z diecezí pražské*, Praha 1873, s. 71.

v deskových zápisech zmiňováno). Vztah některých z nich ke kostelu dokládají i náhrobníky (viz níže v textu). Za Jindřicha ze Štampachu byly pro kostel ulity dva zvony, velký v roce 1592 a malý v roce 1596.⁶⁰ Kostel se stal v průběhu 16. století protestantským, stejně jako ostatní farnosti v okolí.⁶¹

Po bitvě na Bílé hoře byla fara přechodně neobsazena. Nejstarší katolická matrika Maštova, založená v lednu 1624, eviduje totiž i Nepomyšl.⁶² Kostel byl údajně jako katolický znovu vysvěcen 11. srpna 1624 kadaňským děkanem a vikářem Johannem Hageliem z Rautersbergu.⁶³

V soupisu poddaných podle víry z roku 1651 je v Nepomyšli uveden kostel sv. Mikuláše s neobsazenou farou, kde jsou bohoslužby slouženy jiným farářem, který také pobírá desátek. (*Im Dorf Pommeissel ist ein Kurchen auf St. Nicolao fundirt, benebenst einer Pfarr, worauf seiter Gallii kein Priester gewesen. Jedoch von andern der Gottesdienst versehen, so auch den gebührenden Decem empfangen.*)⁶⁴

Farnost byla údajně obnovena v roce 1662, z této doby měla pocházet také nejstarší matrika, dochovaná ještě v době kolem roku 1900. K farnosti patřily Dvorce, Dětaň, Podbořanský Rohozec, Zlovědice, Vysoké Třebušice, Kryry, Strojetic, Běsno, Kolečov, Soběchleby, Malá Černoc a Černčice. Zlovědice a Vysoké Třebušice byly později přifařeny k Veliké Vsi a Kryry a Soběchleby se staly samostatnými farnostmi.⁶⁵

Barokní přestavba kostela a další stavební akce v 18. století

Jak bylo výše uvedeno, stali se majiteli nepomyšlského (ale také libochovického a budyňského) panství v poslední čtvrtině 17. století knížata z Ditrichštejna. Leopold Ignác se všech panství ujal po smrti otce Gundakara v roce 1698. Ačkoliv jeho pozornost byla upřena především na moravská panství, stavební činnost zahájil i na severočeských panstvích. Týkala se sakrálních i profánních staveb.

Z 31. ledna 1700 pochází zpráva hejtmána Karla Urbana Casara o stavu staveb na panství, jako první jsou v ní uvedeny kostely. Nejprve je zmíněno, že nepomyšlský a soběchlebský kostel potřebují opravy a že mají velké zvony, ale žádné zvonice, nýbrž tyto visí nad kostelem. Zdivo štítů a dřevěné konstrukce jsou ve špatném stavu, takže hrozí zřícení. Okna jsou malá a v kostele je málo světla. Proto žádá o souhlas s opravou.⁶⁶ Než došlo ke stavební akci, uplynulo však ještě několik let.

Z 26. července 1703 je dochována další hejtmanova zpráva knížeti, kde uvádí, že kostely, zámek, poplužní dvory kromě dvou jsou nanejvýš zchátralé, nic konkrétního však nezmiňuje, zdůrazňuje především důležitost stáje pro koně v Nepomyšli. V odpovědi knížete ze 4. srpna 1703 je potvrzena nutnost

⁶⁰ Archiv Národního muzea Praha (dále ANM Praha), Sbírka G (Eichlerova), kart. 73 Panství Nepomyšl

⁶¹ Wenzel ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, Podersam 1902, s. 443.

⁶² SOA Litoměřice, Sbírka matrik Severočeského kraje, inv. č. 5135, sign. L97/1 (NOZ 1624-1681)

⁶³ ANM Praha, Sbírka rukopisů, inv. č. 339, Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezirke und derselben Gotteshäuser im Saazer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, s. 174.

⁶⁴ Magda ZÁHRADNÍKOVÁ – Eva ŠTŘEJNOVÁ (edd.), *Soupis poddaných podle víry 1651. Žatecko 2*, Praha 1997, s. 416

⁶⁵ Wenzel ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, Podersam 1902, s. 444.

⁶⁶ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 117, sign. XIV.D1b Stavební záležitosti patronátních budov 1700-1859.

koňské stáje, ale je zdůrazněno, že v první řadě je potřeba ke cti boží zaopatřit kostely. Proto si kníže o jejich stavu vyžádal podání obšírné zprávy.⁶⁷

Barokizaci kostela předcházely v Nepomyšli ještě jiné stavební akce. Z důchodních účtů vyplývá, že v roce 1705 byl stavěn špitál,⁶⁸ v roce 1706 pak konírna.⁶⁹

Samotná stavba, při níž byla přestavěna loď a přistavěna věž kostela, proběhla v letech 1706-1708.

25. září 1706 potvrzuje hejtman, že budyňský zednický polír dostal dle smlouvy 2 vědra piva.⁷⁰

16. srpna 1707 bylo na nepomyšlskou kostelní budovu u vrchnostenského úřadu Petrohradě koupeno 250 tašek.⁷¹

17. prosince 1707 bylo potvrzeno, že malíři z Valče, který prováděl štafírování a malování hlavního oltáře, kazatelny a varhan, bylo vydáno vědro piva.⁷² Téhož roku byla provedena také oprava varhan.⁷³

Z 27. ledna 1708 pochází záznam, že nepomyšlské kostelní a obecní hodiny, které byly dlouho mimo provoz a stroj (*werk*) byl zcela pokažený, opravili za 6 zl. z kontribuční pokladny zámečník z Valče a zdejší kantor.

Dochováno je celkové vyúčtování za přestavbu kostela, které bylo potvrzeno 13. července 1708 hejtmanem Johannem Christianem Ungarem. Nadepsáno je „za opravu a výstavbu“ (*Reparir. undt auferbauung*) a rozděleno dle zdroje peněz na výdaje z důchodní a kostelní pokladny.

Z knížecího důchodního úřadu bylo zapláceno štukatérovi 203 zl. 34 kr., jeho přidavači 9 zl. 32 kr., zednickému polírovi 354 zl. 3 kr. 3 d., tesařskému mistrovi 97 zl. 48 kr., kameníkovi 93 zl. 35 kr., lamači kamene 20 zl., sochaři z Libochovic 8 zl. 17 kr., truhláři z Libochovic 36 zl., truhláři z Valče 35 zl. 26 kr., malíři 75 zl., sklenáři 30 zl. 59 kr. ¾ d., kováři 37 zl. 42 kr., zámečníkovi 53 zl. 54 kr., varhaníkovi 14 zl., za železná táhla 25 zl. 13 kr., za bílé vápno 4 zl. 58 kr., za sádku 16 zl. 21 kr., za cvečky a hřebíky ... 17 zl. 25 kr., za lopaty, štětky a další materiál 8 zl. 18 kr., za písek ze sousedního panství 15 zl. 32 kr., lidem za fůry 12 zl., za stravné štukatéra, políra, sochaře a truhláře z Libochovic 8 zl., při vysvěcení kaple 7 zl., za 1 koupený oltářní kámen 4 zl. 30 kr., za povolení konzistoře 1 zl. 30 kr. Celkem 1190 zl. 37 kr. 3 ¾ d.

Z kostelní pokladny bylo zapláceno zednickému polírovi 47 zl., jeho zedníkům 10 zl. 36 kr., tesařskému mistrovi 12 zl., libochovickému sochaři 3 zl., libochovickému truhláři 3 zl., valečskému truhláři 16 zl. 36 kr., sklenáři z Brodů 11 zl., nepomyšlskému kováři 1 zl. 30 kr., za různé koupené barvy a další věci 134 zl. 22 kr., podbořanskému sedláři za okování tabernáku 36 kr., za koupenou sádku 9 zl. 6 kr., valečskému truhláři za kazatelnu (*Kirchen stuhl*) 24 zl. 18 kr., za zpovědnici 5 zl., za schod k oltáři 1 zl., za koupené železo a ocel 6

⁶⁷ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

⁶⁸ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, důchodní účet sv. Jiří až sv. Michal 1705.

⁶⁹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, důchodní účet sv. Michal 1705 až sv. Jiří 1706, sv. Jiří až sv. Michal 1706.

⁷⁰ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

⁷¹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

⁷² SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

⁷³ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.4a Zhotovení a opravy kostelních varhan.

zl. 39 kr., tesařům za různou práci 18 zl. 13 kr., 3 d., zedníkům za různou práci 4 zl. 18 kr., štukatérskému přidavači 4 zl. 55 kr., vruteckému zámečníkovi 10 zl. 43 kr., štukatérovi 103 zl. 26 kr., malíři z Valče 43 zl., mědikováři ze Žlutic 4 zl. 45 kr., lamači za nalámání 170 sáhů kamene 35 zl. Celkem 510 zl. 3 kr. Dále za hřbitovní zeď zedníkům 30 zl. 34 kr. 4 d., tesařům 6 zl. 18 kr.

Celkově bylo tedy dle účtu vydáno 1737 zl. 33 kr. 1 $\frac{3}{4}$ d.⁷⁴

Jména řemeslníků bohužel neznáme. Dle důchodních účtů z dané doby víme, že na vrchnostenských stavbách tehdy pracovali zedníci Matthes Baum a Hanns Crannl, ale zda se podíleli i na přestavbě kostela, z účtů nevyplývá.

Ačkoliv je ve vyúčtování přímo zmíněno povolení arcibiskupské konzistoře, které bylo k tak rozsáhlé přestavbě nutné, v repertáři pražského arcibiskupství z let 1701-1705, ani 1705-1707 nebyla žádost o povolení nalezena.

V roce 1710 daroval holedečský hospodský zvonek na zvonění Ave Maria.⁷⁵

Opravené hodiny zřejmě nebyly dostatečné, a proto byly pořízeny hodiny nové. V roce 1716 v této věci žádala obec (rychtář a přísežní jménem obce) knížete Waltera Xavera z Ditrichštejna o finanční příspěvek. V žádosti uvádí, že zesnulý hejtman Ungar učinil smlouvu s libochovickým hodinářem na nové hodiny, co bijí čtvrt hodiny a hodiny, a jsou na tři strany, na nově postavené věži, přičemž bylo domluveno, že třetinu zaplatí obec, část bude zaplacená z důchodního úřadu a část z kontribuční pokladny, ale hejtman zemřel a obec je v tom teď ve své chudobě sama. Hodiny jsou osazeny na věži už půl roku. Náklady činily 130 zlatých, proto obec prosí o příspěvek z kontribuční pokladny ve výši 35 zl. To bylo 22. srpna 1716 knížetem schváleno.⁷⁶

Vzhledem k tomu, že v Nepomyšli byli usazeni Židé, byl v souvislosti s dokumentací židovských obydlí a jejich vzdálenosti od sakrálních staveb v českých zemích v letech 1727-1728 zhotoven také plán Nepomyšle. Plán z roku 1727 kreslený Johannem Ferdinandem Dominikem Stelzigem a signovaný hejtmanem Johannem Antonem Schwabem, zachycuje žlutou barvou sakrální stavby, červenou vrchnostenské stavby (mezi nimi i židovské obydlí vedle panské sýpky) a černou soukromé stavby. Kostel (pod č. 1) je zachycen v půdorysu s obdélnou lodí se třemi okny na každé straně, pětibokým presbytářem se dvěma okny a hranolovou věží. Sakristie zakreslena není. V kostele je zakreslena také poloha hlavního a dvou bočních oltářů. Z duchovních staveb jsou na plánu zachyceny ještě špitální kaple (2) se špitálem (3) a školou (4) a sloup Panny Marie na náměstí (5), dále obvyklá poloha oltářů stavěných na svátek Božího Těla.⁷⁷

V roce 1736 byl sepsán nejstarší dochovaný inventář kostela (překlad z němčiny):

⁷⁴ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

⁷⁵ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

⁷⁶ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

⁷⁷ NA Praha, Sbírka map a plánů, inv. č. 1150.

Inventář všech kostelních věcí, kapitálu, fundací a pozemků nacházejících se při nepomyšlském kostele, sepsaný ode mě otce Josefa Pecha, faráře, 1736.

V nepomyšlském farním kostele sv. Mikuláše se nachází:

Stříbrné pozlacené kalichy s paténami ... 2

Stříbrné pozlacené ciborium ... 1

Stříbrná pozlacená monstrance ... 1

Cínové obětní konvičky s miskami k mytí rukou ... 2

Mešní roucha různých barev ... 10

Korporalia ... 8

Purifikatoria ... 15

Oltářní přikrývky ... 13

Přikrývka na portatile (*Tüchlein über die Portatilila*) ... 12

Portatile ... 2

Malovaná antependia ... 7

Stříbrné oválné obrázky (*Blattlein*) ... 2

Krucifixy ... 8

Na hlavním oltáři obrazy za sklem, jeden představující Krista, druhý Marii ... 2

Na hlavním oltáři sv. biskupa Mikuláše tabernákl, mramorovaný, lišty zlacené, uvnitř potažen modrým sametem ... 1

Velké cínové svícny ... 8

Střední svícny ... 6

Úplně malé také z cínu ... 2

Mosazné svícny ... 2

... (*další paramenta*)

Mešní zvonky ... 4

Na hlavním oltáři andělé ze dřeva, pozlacení ... 2

Zpodobnění sv. Mikuláše – štukatérská práce za hlavním oltářem ... 1

Závěsy z modrého plátna (? *Zeig*) při vstupu k hlavnímu oltáři ... 2

U malých (= bočních) oltářů

U oltáře sv. Jana Nepomuckého, který spočívá v sochařem dělané akantové řezbě, štafírované, v jejímž středu je malované zpodobnění sv. Jana s malovaným antependiem, které představuje mrtvé tělo sv. Jana

Dva naproti sobě postavené boční oltáře jsou ze štukatérské práce připevněné na stěně, oltářní obrázky jsou malované, jeden z nich představuje Pannu Marii, druhý sv. Václava probodnutého jeho bratrem

U oltáře Bolestné Panny Marie je velký dřevěný krucifix, pod nímž Bolestná Panna Marie stojí, k tomu různě barevné šaty ... 6

Také patří k tomuto zobrazení zavěšené peníze ... 4, totiž 2 tolary, 1 zlatý a ½ zlatý, dále jeden křížek.

Oltář sv. Ondřeje Apoštola spočívá v malovaném obraze představujícím tohoto světce na kříži, obklopeném akantovou řezbou sochařské práce, štafírovanou kovem (*mit Mettall staffirt*)

Oltář sv. Apoleny pod kůrem je úplně malý, oltářní obraz malovaný s touto světící, po stranách obklopený dřevěnými tabulemi, které představují Zvěstování Panny Marie a navštívení Panny Marie (*Gruß Maria, und wie Maria Elisabeth grüßet*).

...

Kazatelna je jen štukatérská práce.

Dřevěné sochy, které představují utrpení Krista, se nacházejí na stěnách kolem dokola a je jich ... 14

Uprostřed kostela je na železných prutech (*Stäben*) zavěšena Panna Maria v růženci, štafírovaná dobrým zlatem

Ještě další dřevěné sochy Marie ... 2

Na stěnách kolem dokola visí různé malované obrazy, a sice Nejsv. Trojice, sv. Agáta, sv. Apolena, Marie, sv. Mikuláš, sv. Josef, Ukřižování se sv. Peregrinem, sv. Barbora ... 8

Po straně hlavního oltáře proti sakristii visí na stěně velký krucifix ze dřeva ... 1

Zpovědnice jsou ... 3

Cínové lampy ... 3

Cínové poháry ... 2

Mosazná kadidelnice ... 1

Křtitelnice s cínovou mísou ... 1

...

Lavice pro kněze a pro kostelníky ... 2

Kostelní lavice celkově ... 21

V sakristii se nachází velká skříň se 6 a menší se 3 zásuvkami na kostelní ornáty ... 2

Na kůru

Varhany s jedním pedálem a 6 rejstříky ... 1

Starý regál ... 1

...

Na věži

Zvon o 20 centech ... 1

o 12 centech ... 1

o 4 centech ... 1

o 3 centech ... 1

Železný hodinový stroj na věži, který patří městečku ... 1

Mandl na kostelní textilie ... 1

V kostnici

Oltář zhotovený z kamene a cihel ... 1

Na něm krucifix a několik obrazů⁷⁸

Další kostelní inventář pochází z roku 1750. Neliší se příliš od předchozího z roku 1736. Na hlavním oltáři přibýlo na tabernáklu karmelitánské Jezulátko, vedle tabernáklu 2 sochy Neposkvrněného početí a sv. Josefa. U oltářního obrazu sv. Mikuláše je poznamenáno, že je v životní velikosti. Boční oltáře jsou popsány shodně, oltář Bolestné Panny Marie je označen jako privilegovaný (= oltář se zvláštními výsadami, především pro sloužení zádušních mší). V soupisu je nadále uváděn mandl, nikoliv však na věži. Na té je kromě již dříve zmíněných 4 zvonů uveden také umíráček.⁷⁹

⁷⁸ NA Praha, APA I, sign. D 85-90, kt. 2396.⁷⁹ NA Praha, APA I, sign. D 85-90, kt. 2396.

V roce 1769 prošel kostel celkovou obnovou interiéru.

25. srpna 1769 došel Karlu z Ditrichštejna dopis faráře Zachariase Müllera, že velmi zchátralý a „zestárlý“ kostel (*sehr ruinoſe und veraltete Gotteshaus*) potřebuje opravu a obnovu, což jeho milost už zařídila, ale hlavně tabernákl hlavního oltáře je tak zchátralý a zestárlý, že je nutné ho nově zhotovit, a také dva boční oltáře jsou tak zčernalé a zestárlé, že by tím obnovený kostel ztratil krásu. Proto prosil patrona o další finance, protože kostel na to nemá finanční prostředky.⁸⁰

5. října 1769 k už povolenému restaurování kostela píše nepomyšlský vrchní Johann Laad, že na vybílení zdí a celkové nové položení cihelné dlažby už bylo vydáno:

zedníkům a přidavačům ... 93 zl. 50 kr. 4 d.

za kamenickou práci ... 5 zl. 6 kr.

tesařům za přípravu lešení ... 3 zl.

za sádku ... 1 zl.

za štětky k bílení 3 zl. 25 kr.

za koupené a spotřebované vápno 58 strychů po 54 kr. ... 52 zl. 12 kr.

za 4950 větších cihelných dlaždic na dlažbu kostela a kruchty, sto za 1 zl. 30 kr. ... 74 zl. 15 kr.

Obnáší tedy suma nákladů skutečně vydaných na stavební práce nepomyšlského kostela do konce září ... 232 zl. 48 kr. 4 d.

Pro dokončení opravy je třeba ještě:

zednická práce včetně přidavačů ... 50 zl.

za potřebných 12 strychů vápna po 54 kr. ... 10 zl. 48 kr.

truhláři za velmi nutné zhotovení nových oken, v kostele 4 velkých, v sakristii 2 malých ... 10 zl.

sklenáři za zasklení všech kostelních oken do nového olova, ze starých i nových terčíků vč. zámečnické práce ... 60 zl.

za opravu varhan nejméně ... 12 zl.

Nadto všechno hlavní oltář sv. Mikuláše potřebuje nový tabernákl, dále každý rok se slaví svátek sv. Apolonie, ale v kostele je jen socha sv. Apolonie na hlavním oltáři a měl by se zhotovit nový malý oltářík, dále oltář sv. Jana Nepomuckého působí ušpiněně a měl by se nechat štafírovat, na práci truhláře a sochaře a taky nové kostelní lavice, které by se měly nechat udělat, je třeba počítat nejméně 150 zl.

Celkově tedy náklady budou ještě nejméně 525 zl. 36 kr. 4 d., proto prosí vrchnost o darování asi 500 zl.

Kníže odpověděl 19. října, že už dal 300 zlatých na opravu zdiva a ornát, ale přidá ještě 200 zlatých.⁸¹

Dle zprávy vrchního Laada z 30. května 1770 se restaurování kostela v Nepomyšli vyšplhalo přes 500 zlatých.⁸²

Z roku 1777 je dochován další kostelní inventář. Oproti předchozímu přibyla měděná silně zlacená monstrance osázená obyčejnými kameny. U

⁸⁰ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

⁸¹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

⁸² SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.4a Zhotovení a opravy kostelních varhan.

oválných stříbrných obrázků je specifikováno, že představují sv. Mikuláše a sv. Antonína Paduánského a jsou na hlavním oltáři v dřevěných rámech. Podrobněji jsou popsány oltáře, obrazy, sochy a další vybavení kostela, reflektující provedenou obnovu kostela:

„Hlavní oltář“

Hlavní oltář se skládá jen z oltářního stolu a tabernáku bez štafírování, avšak sochařské práce; na něm dva malí andělé, kteří drží svícny na tabernáku, pod tabernákem dva velcí andělé, vše ze dřeva. Při brankách (*Opferthüre*) tohoto oltáře stojí dvě lucerny na tyčích užívané při procesí.

Za tabernákem je na stěně malovaný obraz sv. Mikuláše Biskupa v životní velikosti a kolem něj štukatura a obraz Jezulátka velmi špatný.

Vedle oltáře nad brankami dřevěné sochy Neposkrvněného početí Panny Marie a sv. Josefa, štafírované ... 2

Před hlavním oltářem na úrovni kazatelny dřevěná chórová přepážka (*dem Predigtstuhle gleich hölzerne Cancellen*)

Uvnitř chórové přepážky (*Inner der Cancellen*) kazatelna špatné štukatérské práce, na ní krucifix na železné tyči, která drží stříšku kazatelny

Lavice pro kněze při dveřích do sakristie potažená špatným červeným kobercem ... 1

pro kostelníky proti sakristii ... 1

Na hlavním oltáři relikviáře za sklem ... 2

malované obětované velké voskové svíce ... 4

malované obrazy v rámech za sklem Marie a sv. Jan ... 2

Na epištolní straně špatné obrazy v rámech, a sice sv. Mikuláš a Josef, na nichž stojí: Frumentum elatorum ... 1

růženec Panny Marie ... 1

V místě, kde bývá Boží hrob, červený závěs ... 1

Na evangelijní straně špatné obrazy, a sice: sv. Peregrin před krucifixem ... 1

Poslední večeře Páně ... 1

nad sakristií Marie Pomocná ... 1

Malé oltáře

Uvnitř chórové přepážky (*Inner der Cancellen*) na epištolní straně malý oltář sv. Apoleny. Tento obraz je v modře mramorovaném rámu, kolem něhož je trochu akantové řezby na stěně, špatně zlacené. Na tomto oltáři je skříňka s Jezulátkem bíle stříbřená, v níž se nacházejí na široké červené stuze pověšené tyto peníze: (*následuje popis zavěšených mincí s letopočty 1693, 1605, 1745, 1670, 1744*). V této skříňce jsou 4 štafírovaní andělé, pozlacená zeměkoule, kterou drží Jezulátko, a koruna posázená kameny a perlami. Na tomto oltáři jsou obětované a malované velké voskové svíce ... 2

Nad tímto oltářem je obraz Příbuzenstvo Ježíšovo v rámu ... 1

Vně chórové přepážky (*Außer der Cancellen*) na evangelijní straně při kazatelně oltář špatné štukatérské práce, oltářní obraz je malovaný a představuje Neposkrvněné početí Panny Marie. Na tomto oltáři je skříňka, v níž za sklem leží spící Jezulátko.

Proti tomuto oltáři na epištolní straně oltář také špatné štukatérské práce, je malovaný a představuje sv. Václava, jak je probodnut svým bratrem.

V kostele vně chórové přepážky se nacházejí obrazy. A sice:

na epištolní straně obraz sv. Ondřeje na kříži, velký ... 1

vedle bočních dveří Panna Maria, jak má svého božího Syna na klíně ... 1

Na evangelijní straně na oltáři sv. Anny obraz Panny Marie kojící svého božího syna ... 1

U velkého obrazu Ukřižování obrazy sv. Stanislava a Aloise ... 2

Vedle bočních dveří obraz sv. Agáty ... 1

Sochy štafírované: Na evangelijní straně při kůru na podstavci sv. Jan Nepomucký ... 1

naproti sv. Antonín ... 1

Přímo pod kazatelnu je kamenná křtitelnice, nahoře na ní socha sv. Jana Křtitele ... 1

Zpovědnice: Jedna jediná a tato velmi špatná ... 1

Další lavice v kostele ... 18“

V sakristii byl kromě již dříve popsaných skříní umístěn dřívější tabernákl z hlavního oltáře (popsán jako starší, ale přece použitelný), dřevěná socha Zmrtvýchvstání velmi špatně zpracovaná, dále dřevěné sochy Panny Marie a sv. Anny k nošení v procesí, k nim patřilo větší množství ošacení, Panna Maria měla 9 šňůr červených perel s granáty, sv. Anna mosaznou postříbřenou skříňku a na červené stuze zlatý z roku 1596.

Na kůru jsou zaznamenány varhany se špatnými opotřebovanými 10 rejstříky, starý regál už není uveden. Zvony na věži jsou uvedeny ve stejném počtu a velikosti jako v předchozím inventáři.⁸³

Na počátku 80. let 18. století byl pořízen nový oltářní obraz svatého Mikuláše biskupa.

23. srpna 1780 psal Karel z Ditrichštejna z Mikulova vrchnímu úřadu, že nepomyšlský farář chtěl pořídit nový oltářní obraz. Dle návrhu faráře ho měl malovat (nejmenovaný) štafíř, protože prý je i schopným malířem, kníže to ale chtěl raději zařídit sám. Žádal tedy po vrchním úřadu zaslání rozměrů, a nebo rovnou starého obrazu. Dále se ptal, kde je u oltáře okno, jaké tam jsou světlené poměry atd.⁸⁴

13. října 1780 byl tedy starý obraz poslán do Libochovic a odtud do Mikulova.

Nový obraz byl přivezen z Polné na náklady obce Nepomyšl. Rám pro něj dělal stejný sochař, který pracoval na oltáři v kostele v Kryrech, a štafíroval ho kadaňský štafíř. Jimi byl také dle zprávy vrchního z 24. května 1781 obraz napnut. Rám měl být černý se zlacenou lištou.⁸⁵

31. května 1782 prosil ještě farář Aschenbrenner knížete, protože oltářní stůl a tabernákl jsou jen v holém dřevě, aby se nechaly štafírovat a také opravit štukaturu na stěnách.⁸⁶

19. prosince 1782 psal farář knížeti znovu, že štafírování oltáře by stálo 80 zlatých. Kníže však odpověděl, že tolik dát na oltář nemůže, že z důvodu

⁸³ NA Praha, APA I, sign. D 85-90, kt. 2396.

⁸⁴ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

⁸⁵ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

⁸⁶ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

panství vydá maximálně 50 zlatých. Zbylou částku ať farář sežene z jiných zdrojů, a nebo na to rezignuje.⁸⁷

V roce 1782 byla také nově postavena část hřbitovní zdi, která se úplně sesula.⁸⁸

29. května 1783 je datován dopis knížeti, že se sejmuly kamenné desky ze zdi špitálu a mohly by se použít jako dlažba v kostele. Připomínalo se, že dal kníže 50 zlatých na štafírování oltáře, ale že by brzy musel být zase opravován kvůli prachu z cihelných dlaždic. Do presbytáře a „chodby“ kostela by se jich dalo 114, zbytek by vystačil na celý pivní sklep. Práci zaplatí farnost nebo dobrodinci. 18. června 1783 kníže schválil, že z 340 kamenných dlaždic do pivovaru se má dát 114 ks do presbytáře a „chodby“ kostela.⁸⁹

Tyto, ale i další práce jsou zmíněny i v nejstarší dochované knize kostelních účtů z let 1782-1822. Dle ní v roce 1783 zhotovil Joseph Gotthard velké žaluziové okno na věži. Vrchnost věnovala 114 kusů pískovcových dlaždic, kterými byl vydlážděn presbytář a více než polovina uličky mezi kostelními lavicemi. Presbytář a sakristie byly vybíleny, zdivo bylo místy opraveno. Nad hlavním oltářem bylo vylámáno kruhové okénko a bylo zaskleno žlutým sklem. Zednické práce prováděl zednický mistr Krotsch s tovaryšem Baumem. Kryský štukatér opravil hlavní oltář. Na úpravách oltáře se účastnil i nepomyšlský truhlář Fr. J. Müller, který zhotovil svatozáře, hvězdy a lilie pro boční sochy Panny Marie a Josefa, nad oltářem jméno Ježíše s paprsky a další blíže neurčené ozdoby. Byly také pořízeny závěsy ze žlutého sukna do bočních branek, k nim stuhy a 3 tucty žlutých kroužků, dále různé oltářní polštáře a další textilie. Štafírování hlavního oltáře provedl za 70 zl. štafír z Radonic Franz Rochler (z toho 50 bylo zapláceno z důchodní pokladny panství a 20 z kostelní pokladny).⁹⁰

V roce 1784 nepomyšlský varhanář přestavěl varhany, za což dostal zapláceno 100 zlatých.⁹¹

V následujících 10 letech jsou v účtech uváděny jen souhrnné výdaje bez bližšího rozlišení.

V roce 1794 byla zhotovena nová podlaha na zvonici a nové dveře se zárubní nad schody na kůr. Tesařům bylo zapláceno celkem 40 zl. 33 kr., ale tato částka zahrnovala i pokrytí části střechy fary a opravu vrat stodoly.⁹²

16. prosince 1794 je datován účet na 20 zl., které byly vyplaceny sochaři a malíři Antonu Dittrichovi za sochařskou práci a štafírování na starém tabernáklu, oltářích, kazatelně a skříni v sakristii.⁹³

Zřejmě v roce 1796 došlo ke zřícení části rákosového stropu přímo na varhany. Následky této poruchy byly odstraňovány v tomto a ještě následujících letech:

⁸⁷ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

⁸⁸ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1782-1822.

⁸⁹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

⁹⁰ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1782-1822.

⁹¹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1782-1822.

⁹² SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1782-1822.

⁹³ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

14. července 1796 dostal zaplacenou varhanář Ferdinand Müller 40 zl. za opravu, zahrnující především měchy a vzdušnice, 17. září 1797 dostal dalších 30 zl. za opravu dřevěných píšťal, traktury a klaviatury.⁹⁴

Na opravě varhan se podílel i tesař, který dále dělal trámový rošt (*Balkengerüst*) na půdě kostela.⁹⁵

26. září 1798 bylo zaplacených dalších 25 zl. za opravu poškození po zřícení rákosového stropu na varhany (hlavně píšťaly, čištění, ladění).⁹⁶

V roce 1797 bylo za opravu sesuté zdi kolem kostela zedníkům zaplacených 8 zl. 28 kr.⁹⁷

Kostel v 19. století

V roce 1808 byl kus shnilé střechy sakristie nově pokryt (užito 500 ks šindele) a byla opravena severní strana střechy kostela.⁹⁸

29. března 1810 byl poslán knížeti Ditrichštejnovi ke schválení výkaz prací a materiálu a rozpočet na opravy kostela. Týkal se opravy vnější omítky na západní a severní straně, opravy zdiva věže včetně celé římsy, nátěru kostela včetně strany jižní a východní. V interiéru bylo také potřeba opravit omítky a především bylo nanejvýš nutné vybělení kvůli velmi silnému zašpinění. Dále bylo třeba sejmut cihelnou dlažbu, která byla místy velmi vyšlapaná, znovu položit dobré cihly a doplnit je novými. Ve velmi špatném stavu byla ohradní zeď, která dosahovala výšky 1 sáh 2 stopy a byla vyzděna jen na hlínu, poškozeno bylo i její cihelné krytí a její větší část byla neomítnutá. Dle výkazu se měla v délce 18 sáhů zbourat a postavit znovu, a to vyšší o 3 stopy, přičemž zvýšit se měla i ponechaná část v délce 8 sáhů. Také mělo být opraveno zdivo kostnice, která měla být přeměněna na márnici. Nově zhotovena měla být vrata, spodní část bedněná z prken, horní část z latí. Ze střechy kostela měla být kompletně sejmuta šindelová krytina a položena nová. Stejně tak měla být vyměněna šindelová krytina na věži, a to včetně podkladního bednění. Materiál obsahoval 114 strychů zdicího vápna z Tuchořic, 10 strychů bílého vápna, 3500 ks zdicích cihel, 18 sáhů kamene, 142 fůr písku, dřevo na lešení a drobný materiál. Tesařská práce zahrnovala zhotovení vrat, pokrytí střechy o ploše 150 čtv. sáhů 3 stopy, pokrytí věže 33 čtv. sáhů, ve výkazu materiálu bylo 11 kmenů krokrového dřeva o délce 6 sáhů, 40 obyčejných prken, 24.500 šindelů, 4 kopy fošnových hřebíků, 17 kop hřebíků prkeňáků, 27.000 ks dvojitých hřebíků šindeláků a 17.000 jednoduchých. Truhlářská práce zahrnovala dvoukřídlé hlavní vstupní dveře z měkkého dřeva, černě natřené olejovou barvou, 8 stop vysoké a 4 ½ stopy široké, 3 žaluziová okna do věže z měkkého dřeva, zeleně natřené olejovou barvou, dále nátěr celé střechy věže olejovou barvou na způsob mědi (*Kupferartig*). Zámečník měl zhotovit kování na tyto dveře (6 pásových závěsů s trny, 2 zástrčky, 1 zapírací tyč, krytý francouzský zámek se západkou, 2 madla, štítky, šrouby, matky, dále 12

⁹⁴ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

⁹⁵ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1782-1822.

⁹⁶ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

⁹⁷ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1782-1822.

⁹⁸ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účty kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1783-1821 (s přílohami).

lavičníků na upevnění okenic. Vstupní dveře měly být okovány 180 ks hřebů. Rozpočet dosahoval výše 1405 zl. 40 kr. za materiál, 990 zl. 27 kr. za řemeslnickou práci a 771 zl. 38 kr. za přidavačskou práci a povozné.⁹⁹ V daném roce se žádná další korespondence k plánované opravě nevztahuje. Došlo k ní až o několik let později.

20. dubna 1811 byl sepsán inventář kůru a hudebních nástrojů na něm. Na kůr vedly dvoukřídlé vstupní dveře se závěsy, háky, zástrčí a západkovým zámekem, opotřebené. Na kůru byly varhany se 17 rejstříky s pozitivem a 3 měchy. Kromě hudebních nástrojů se na kůru nacházely také čtyři lavice pro muzikanty (vlevo) a dvě lavice pro farníky (vpravo).¹⁰⁰

19. března 1812 byl adresován vrchnímu úřadu z Vídně dopis ohledně pokrytí střechy a opravy věže. K ochraně rákosového stropu bylo potřeba položit lávky z prken na šířku 2 prken na vazné trámy. Nové pokrytí střechy se mělo rozložit do 5 až 6 let, krytinou měl být šindel, který mají farníci zdarma dovézt z Holetic; k opravě věže je třeba zvážit, zda by nešlo návrh redukovat. Má se předložit rozpočet a vyjádření obce, jestli nechce na opravu přispět, protože kostelní věž v navržené podobě přispívá ke zkrášlení městečka, jinak by střecha věže byla nahrazena zcela jednoduchou nízkou.

16. května 1812 byl sepsán protokol na vrchnostenském úřadě. Dle něj je střecha věže nejen zchátralá, ale také není postavena dle pravidel stavitelství (*nicht nach den Regeln der Baukunst gebaut ist*), proto je navržena nová v přiměřeném stylu (*Bauart*). Ale ačkoliv by sloužila k okrase obce, není obec schopná přispět kvůli několikaleté neúrodě a „zemským záležitostem.“¹⁰¹

22. května 1812 upozornil vrchní Anton Franz Nowak patrona, že střecha na severní straně je tak špatná, že se musí nutně položit nová, jinak nebude možné uchránit před škodou rákosový strop; na střechu obec nepřispěje. 25. června 1812 se v odpovědi z Vídně opět nařizuje zhotovit nový rozpočet na střechu věže.¹⁰²

K roku 1814 (19. dubna) jsou na věži uvedeny velký zvon o 20 centech, střední o 12 centech, malý o 4 centech, úplně malý o 3 centech a umíráček o 1 centu.¹⁰³

31. prosince 1814 zpracoval tesařský mistr Anton Bauer nový výkaz prací a rozpočet (datován v Brodech). Od předchozího z roku 1810 se liší jen v detailech, zahrnuje však jen tesařskou, truhlářskou a zámečnickou práci. Na rozdíl od předchozího specifikuje velikost žaluziových oken na věži (výška 9 a šířka 5 stop). Rozpočtované částky byly 1040 zl. 30 kr. za materiál, 370 zl. 55 kr. za řemeslnickou práci a 245 zl. 18 kr. za přidavačskou práci a povozné. Rozpočet byl schválen ve Vídni 23. června 1815 v celkové výši 1656 zl. 43 kr.

Pokrytí střech kostela a věže bylo dle stručné zmínky ve spisu provedeno až v roce 1816, pravděpodobně se však jednalo jen o dílčí opravu.¹⁰⁴

⁹⁹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹⁰⁰ DA Litoměřice, Archivní far I, Nepomyšl.

¹⁰¹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹⁰² SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹⁰³ DA Litoměřice, Archivní far I, Nepomyšl.

¹⁰⁴ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

25. dubna 1824 byl na základě vrchnostenského cirkuláře z 12. prosince 1823 proveden podrobný popis všech patronátních budov a jejich stavební výbavy. O kostelu v Nepomyšli se zde uvádí (překlad z němčiny):

Tento je postaven z kamene na vápno, 17 sáhů dlouhý, 5 5/6 sáhu široký, opatřený krovem s ležatou stolicí a krytý šindelem. Zdivo kostela a sakristie je v prostředním, střecha sakristie, stejně jako kostela a věže ale většinou ve špatném stavu. Je vzdálen od nejbližších domů 6 sáhů.

Před vstupem do sakristie železný škrabák na boty ... 1

vstupní dveře do sakristie z měkkého dřeva ... 1

při nich závěsy ... 2

trny ... 2

německý zámek ... 1

klíč ... 1

zástrčka ... 1

zapírací hák ... 1

okna se skleněnými terčíky do olova s plechovými větracími otvory ... 2

železné mříže o 9 prutech ... 2

dvířka alkovny ... 1

německý zámek ... 1

klíč při něm ... 1

závěsy ... 4

Ze sakristie do kostela

železné silné vstupní dveře ... 1

silné závěsy ... 2

trny ... 2

železné příčné pruty na nich ... 4

německý krytý zámek ... 1

k němu klíč ... 1

řetězy ... 2

petlice ... 2

madlo ... 1

schody ze dřeva na kazatelnu s 8 stupni ... 1

V kostele

vstupní dveře z měkkého dřeva natřené černou barvou ... 2

u nich, protože jsou dvoukřídlé, závěsy ... 8

trny ... 8

německé zámky ... 2

klíče ... 2

zapírací háky ... 2

hlavní vstupní dveře z měkkého dřeva černě natřené ze strany od fary ... 1

závěsy na nich ... 4

trny ... 4

německý zámek s klikou ... 1

klíč ... 1

zástrč ... 1

Od hlavních dveří přímo naproti

vstupní dveře do kostela z tvrdého dřeva ... 1
 trny ... 4
 závěsy ... 4
 německý zámek ... 1
 klíč ... 1
 zástrčky ... 2
 okna se skleněnými terčíky do olova s příslušným kováním v kostele ... 7
 Chórová přepážka (*Kanzalle*) se 4 závěsy a zástrčí ... 1
 kazatelna ze dřeva ... 1
 Když se jde na věž
 dřevěné schody s 10 stupni ... 1
 malé dřevěné schody na kůr ... 1
 dřevěné schůdky na věž nahoru ke zvonové stolici se 7 a 8 stupni ... 2
 železné závěsy u sloupků schodiště ... 2
 dřevěná dubová zvonová stolice uprostřed věže ... 4
 žaluziové okenice z prken zeleně natřené, na většině prken nedostatky ... 3
 lavičnický na rámech žaluziových oken ... 12
 železné šrouby ve zvonové stolici ... 12
 střední k tomu ... 12
 zvonové pánvičky ... 6
 u žaluziových oken železné vzpěry ... 2
 schody z měkkého dřeva na horní část věže, jedny o 9 a druhé o 7 stupních ... 2
 malá zvonová stolice se 3 měkkými sloupky ... 1
 železná kramlička v jednom sloupku ... 1
 plechová makovice na špici věže ... 1
 železný dvojité kříž na ní ... 1
 nad střechou sakristie knížecí znak z bílé mosazi se 2 vinařskými noži ... 1
 měkká vstupní dveře z kůru dvoukřídlé ... 1
 závěsy ... 4
 háky ... 4
 francouzský zámek ... 1
 klíč ... 1
 zástrče ... 2
 na kůru k levému oddělení malé jednokřídlé vstupní dveře ... 1
 závěsy u nich ... 2
 stěžeje ... 2
 zástrč ... 1¹⁰⁵

26. června 1824 byl farářem Johannem Kutschereuterem sepsán inventář kostela (překlad z němčiny):
 „Farní kostel v městěčku Nepomyšli byl postaven v pradávnej době (*seit undenklichen Zeiten*), stojí proti východu, je z kamene a krytý šindelem, opatřen 7 okny a 3 dřevěnými vstupními dveřmi, celkově s výjimkou krovu a věže v dobrém stavu.

¹⁰⁵ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 117, sign. XIV.D1b Stavební záležitosti patronátních budov 1700-1859.

Oltáře

Hlavní oltář se zasvěcením sv. Mikuláši ze štukatérské práce, uprostřed s malovaným obrazem sv. biskupa Mikuláše, který věnovala jeho knížecí milost Karel kníže z Dietrichsteinu

Tabernákl stojí odděleně vpředu, ze dřeva, bílé a zlatě štafírovaný

Po pravé straně se zasvěcením sv. Václavu, bílý a se zlatem, štukatérská práce

Po levé straně se zasvěcením Panně Marii, také bílý se zlatem, štukatérská práce

Lavice

Nacházejí se v počtu třiceti tří

Zpovědnice

v počtu tří

Kůr

Varhany s 10 rejstříky, štafírované

...

Kostelní zvony

Zvony jsou umístěny na věži celkem v počtu pěti

Křtitelnice

Tato je z kamene s velkou cínovou mísou a dřevěným poklopem s vyobrazením sv. Jana Křtitele

Krypta

Pod presbytářem s velkým kamenem při vstupu, už mnoho let nepoužívaná

Následuje soupis bohoslužebného náčiní, parament atd.

V sakristii uvedena velká skříň se 6 zásuvkami a 2 nástavci, na kůru skříň na hudebniny a 4 lavice.

Dále uvedeno 9 krucifixů (1 velký na stěně kostela, 1 mosazný, 3 bílé štafírované, 1 na železné tyči na kazatelně, 1 větší v sakristii, 1 pohřební kříž, 1 na kostele zvenku), 1 obraz Bolestné Panny Marie, 1 dřevěné štafírované Zmrtvýchvstání.¹⁰⁶

16. května 1824 píše vrchní Nowak knížeti Ditrichštejnovi, že prosí o rozpočet a plán na kostelní věž, protože ve schválených pracích pro rok 1824 je uvedeno, že se má podle rozpočtu udělat a zhotovit žaluzie v oknech věže, ale plán ani rozpočet nejsou přiloženy. 25. května 1824 byla napsána odpověď, že už se zpracovává. V daném roce však žádné práce neproběhly.

28. září 1824 píše vrchní, že v kostele na klenbě, rákosovém stropě, bočních zdech, v sakristii na klenbě a oknech se objevily nové trhliny a staré se zvětšily, takže zdívo nad okny a klenba hrozí zřícením. Protože na základových zdech není patrný žádný nedostatek, budova stojí už dlouho a letos nebyl žádný vlhký rok, není snadné určit příčinu trhlin. Proto žádal o vyslání architekta, aby stavbu prohlédl.¹⁰⁷ Oním architektem byl nepochybně míněn Johann Philipp Jöndl (známý autor stavitelských příruček), který pro Ditrichštejny od 20. let 19. století pracoval.

¹⁰⁶ DA Litoměřice, Archivy far I, Nepomyšl.

¹⁰⁷ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

Při vizitaci 8. června 1825 bylo zjištěno, že klenba sakristie má vícero trhlín, střecha nad ní, část nad kostelem a na věži jsou ve velmi špatném stavu.¹⁰⁸

2. srpna 1825 sděluje vrchní Nowak knížeti, že v minulém roce se trhliny v sakristii vyklínovaly a opravily. Architekt tam již byl a doporučil postavit na nárožích opěrné pilíře, ale o rozpočtu na tuto akci ještě nebylo rozhodnuto, a proto pilíře ještě nestojí. Objevily se ale nové trhliny, a to takové, že pobyt v sakristii není bezpečný a farář se nemá kde převlékat. Nowak dále sdělil, že se s místním znalcem domnívají, že by pilíře nepomohly, ale že je potřeba zbourat klenbu a zdi do výše 2 stop, nově dozdit, opatřit sakristii rákosovým stropem a provést polovalbovou střechu (*Schopfartig*) krytou taškami namísto nynější šindelové pultové. Dále je potřeba vydláždit okapový chodníček kolem kostela a odvést vodu. Střešní tašky místo šindele navrhoval i architekt. 6. srpna 1825 byla polovalbová střecha (*Schopfdach*) krytá taškami v korunové skladbě povolena.¹⁰⁹

Rozpočet na tuto stavební akci je datován 1. srpna 1825 v Brodech a podepsán tesařským mistrem Antonem Bauerem a zednickým mistrem Mathesem Götzlem. V úvodu rozpočtu je celkový popis akce, vysvětlující, že klenba sakristie hrozí zřícením a zdivo má čím dál tím větší trhliny. Je potřeba zbourat krov, který je jenom pultovou střechou přiléhající ke kostelu (označena jako *Anschub Dach*), zbourat oba pološtítý a dále ještě 2 stopy zdiva, místo klenby osadit rákosníky a provést rákosový strop, zhotovit nový krov valbové střechy, nalaťovat v 6palcovém rozestupu a pokrýt taškami a podlahu v krovu pokrýt prkny pro ochranu rákosového stropu. V rozpočtu samotném je dále uvedeno odstranění dvou dřevěných okenních zárubní a jejich vyzdění z cihel včetně záklenků, dále nové překlenutí vstupních dveří. Rákosníků mělo být osazeno pět, strop měl mít fabion. Sakristie měla být omítnuta zvenku a opravena omítka uvnitř, kolem zdí kostela měl být proveden okapní chodníček z kamene v délce 44 sáhů a šířce 3 stopy (bylo na něj rozpočtováno 20 fůr říčního kamene). Rozpočet dosahoval výše 366 zl. 59 kr. vídeňské měny. Některé položky byly poté upraveny J.P. Jöndlem, celková částka byla snížena na 344 zl. 41 kr. Schválen byl v Praze 6. srpna 1825.¹¹⁰

Poté byla uzavřena smlouva na zednické práce s mistrem Mathesem Götzlem za 50 zl. 18 kr. a na tesařské práce s Antonem Bauerem ve výši 65 zl. 23 kr. Pokrývačské práce na sakristii provedl petrohradský mistr Franz Mally na základě smlouvy ze září 1825.¹¹¹

Souběžně probíhala ještě blíže neznámá akce týkající se brány v ohradní zdi hřbitova, 11. září 1825 se hlásí, že pilíře vrat zdi jsou hotové, jen vrata se ještě musí udělat.¹¹²

Vizitace 1. června 1826 už konstatuje jen špatnou střechu na věži.¹¹³

¹⁰⁸ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 117, sign. XIV.D1b Stavební záležitosti patronátních budov 1700-1859.

¹⁰⁹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹¹⁰ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹¹¹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹¹² SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹¹³ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 117, sign. XIV.D1b Stavební záležitosti patronátních budov 1700-1859.

23. července 1826 byly stavební práce na věži ujednány opět s Götzelem a Bauerem, v říjnu byla sjednána 3 nová žaluziová okna natřená černou olejovou barvou s truhlářem Josefem Müllerem, 10 stop 3 palce vysoká a 5 stop široká.¹¹⁴

V odpovědi na dotazník profesora Eichlera pro připravovanou topografii Čech odpověděl nepomyšlský farář J.H. Kutschereuter (7. prosince 1826), že v kostele je obraz sv. biskupa Mikuláše, který byl namalován asi před 40 lety Kohlem ve Vídni a který představuje biskupa v životní velikosti, jak rozděljuje 3 chudým dívkám almužny. Dále uvádí: „Z dávných věků je málo zachováno. V kostele za oltářem je náhrobek s mladou ženskou podobiznou s nápisem *1598 den 12ten April um 2 Uhr in der Nacht ist in Gott verschieden die edle und ehrentugentsame Jungfrau Lidmilla Tuppauerin von Tupa*. Kdo to byl, není známo. (Poznámka: Wenzl Rott ve vlastivědě Podbořanska v roce 1902 uvádí, že byla dcerou Albína Šlika.¹¹⁵) Při vstupu na starý hřbitov byly ve zdi vlevo a vpravo dva náhrobky. Na jednom nebylo nic vidět a měl to být údajně náhrobek rytířského rodu Šliků, jemuž měla patřit zřícenina u Podbořanského Rohozce. Na druhém náhrobku byla čitelná slova *Um 6 Uhr in Gott verschieden Wohlgeborener Heinrich von Gut...*, což mělo dále znít Guttenstein. O rodině Gutštejnů se ví, že hraběnce Anežce z Gutštejna patřilo panství Nepomyšl.

Přiložen byl také popis zvonů na věži:

Velký zvon:

Horní okraj latinkou:

Lobet den Herrn mit Psalter und Harfen,

mit hellklingenden Zimbelen lobet in,

Alles was oder hat lobet den Herrn. Ps. 150

Uprostřed vpravo kříž s Mojžíšovým hadem.

Wie Moses in der Wüste eine Schlange erhöhet hat

Also muß des Menschen Sohn erhöhet werden.

Auf das die an in Glauben nichts verloren werden

Sondern das ewige Leben haben. Joh. 3

Kaspar Zehrer von Schlakenwerth die Zeit Pfarrer.

Uprostřed vlevo krucifix s Pannou Marií u paty kříže.

Kampt her alle zu + mir die ihr mühselig und beladen seyd.

Ich will euch ergucken. Mth 1.

der edle und der ehrenfeste Heichrich v. Stambach Herr auf Pomeisl ließ mich zum andernmal gießen

Dolní okraj

Zu Gottes Wort da läut von mich. Hans Wild in Schlakenwerth goß mich den 18ber in 1592 Jahr.

Gott allem sey die Ehr. Ammen.

Střední zvon:

Horní okraj

stejný nápis jako u velkého

Uprostřed vpravo

¹¹⁴ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹¹⁵ Wenzel, ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, Podersam 1902, s. 444.

Christus ist mein Le+ben, Sterben mein Gewinn. Ps 1.

Vlevo erb Štampachů

diese Glocke Gott zu Ehren

Gießen ließ Heinrich Stambach auf Pomaisl

Gewiß als man zählt 15 Jahr

96 die Jahrzahl war.

Kaspar Zehrer da Pfarrer war.

Dolní okraj jako u velkého zvonu.

5 Dmber 1596.¹¹⁶

Ve Wahnerově rukopisu o farnostech a kostelech Žateckého kraje (z doby před r. 1830) je nepomyšlskému kostelu věnováno jen velmi málo pozornosti. Wahner prakticky uvádí jen existenci kostela jako farního v roce 1384, poté příslušnost k protestantům a opětovné katolické vysvěcení 11. srpna 1624 kadaňským děkanem a vikářem Johannem Hageliem z Rauersbergu. Jmenovitě jsou zmíněni jen poslední dva faráři Franz Aschenbrenner a Johan Kutschenreiter.¹¹⁷

V roce 1828 byla opravena zvonová stolice prostředního zvonu.¹¹⁸

Z roku 1834 pochází rozpočet na opravu taškové střechy věže a sakristie, poškozené vichřicí.¹¹⁹ Téhož roku kniha účtů eviduje dvě nová okenní křídla (truhlář dostal zaplacen 1 zl. 15 kr., sklenář 3 zl. 30 kr. vídeňské měny), dále obdržel truhlář za nové dveře do sakristie 3 zl., zámečník za kování k nim 3 zl., sklenář za zasklení dvou starých velkých kostelních oken 14 zl.¹²⁰

V roce 1835 dostal zámečník za závěsy dveří sakristie 4 zl. 38 kr., oprava 4 kostelních oken stála 5 zl. vídeňské měny.¹²¹

4. prosince 1835 žádal farář patronátní úřad o povolení odstranění kazatelny a dvou bočních oltářů s odůvodněním, že je to špatná práce. Nové budou zhotoveny na náklady farníků. 6. ledna 1836 akci schválil patron.¹²² Vzhledem ke zdroji financování se akce vůbec neobjevuje v účtech kostela.

V roce 1836 bylo zhotoveno 7 nových kostelních oken za 21 zl., za jejich zazdění dostal zedník 4 zl. 40 kr., oprava trhlín ve zdivu stála 12 zl. vídeňské měny.¹²³

V roce 1838 byla provedena oprava měchů varhan za 19 zl. 32 ½ kr. vídeňské měny.¹²⁴

16. listopadu 1838 napsal farář Johann Kutschreuter knížeti Ditrichštejnovi, že za posledních 24 let nechal kostel dvakrát vybít, nechal pořídit novou kazatelnu a dva boční oltáře včetně obrazů, zhotovit 7 vysokých

¹¹⁶ Archiv Národního muzea, Sbírka G (Eichlerova), kart. 73 Panství Nepomyšl.

¹¹⁷ ANM Praha, Sbírka rukopisů, inv. č. 339, Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezirke und derselben Gotteshäuser im Saazer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z*, s. 174.

¹¹⁸ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹¹⁹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹²⁰ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹²¹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹²² SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

¹²³ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹²⁴ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

oken, na což nebyl užít ani důchod ani majetek kostela. Nyní se na něj obrací ve věci oltářního obrazu, který má vysokou cenu, je 1 sáh 2 stopy 1 palec vysoký a 5 stop 4 ½ palce široký a má být z ruky slavného malíře Kocha (správně Kohla) ve Vídni. Obrazu by to dle mínění faráře slušelo ve 12 palců širokém zlaceném rámu, na jehož pořízení byly náklady 100 zl. konvenční měny. Prosí tedy tuto částku patrona s poukazem, že obraz byl dar jeho děda.¹²⁵ 23. ledna 1839 napsal následně knížeti i vrchní panství, že hlavní oltářní obraz by si zasloužil lepší postavení, nyní je částečně kryt oltářem, což by bylo dobré upravit a zhotovit nový rám, který by se pořídil v Praze. Architekt Jöndl byl pověřen zhotovením nákresu, který je skutečně zachován (je však nesignovaný).¹²⁶ 5. února 1839 však kníže přislíbil jen dobrovolný příspěvek 25 zl., pokud farář sežene zbylou částku.¹²⁷

13. června 1839 je datován dopis z Vídně nepomyšlskému vrchnímu úřadu, v němž se uvádí, že architekt Jöndl předložil 18/25. března tohoto roku rozpočet na práce na nepomyšlském kostele. Rozpočet byl ve výši pouhých 25 zl. 2 kr. a práce byly v srpnu vydraženy za 23 zl. 47 kr.¹²⁸ 19. srpna 1839 však byl ještě zaslán vrchnosti ke schválení dražební protokol na opravy nepomyšlského a soběchlebského kostela, které je nutné provést ještě v tomto roce. Rozpočet kromě tesařského materiálu obnášel 711 zl. 2 kr., práce byly vydraženy za 673 zl. 47 kr.¹²⁹ Zřejmě se však týkaly téměř jen soběchlebského kostela, protože v účtech kostela v Nepomyšli se k danému roku objevuje pouze oprava sakristie a střechy kostela za 62 zl. 35 kr. a oprava dlažby, vybílání sakristie a oprava zdí za 8 zl. 45 kr.¹³⁰

16. ledna 1840 byl sepsán další inventář kostela, reflektuje určité úpravy kostela, k nimž od sepsání inventáře v roce 1824 došlo (překlad z němčiny): Kostel v městečku Nepomyšli byl postaven v pradávnné době, v blízkosti fary, stojí proti východu, je krytý šindelem, má 7 oken, 1 hlavní a 2 boční dveře, 1 vlevo přistavěnou sakristii, nově pokrytou taškami, malý boční kůr u hlavního oltáře pro úředníky, 1 věž také krytou taškami. Presbytář je klenutý, kostel naproti tomu má jen rákosový strop. S výjimkou 3 ne zcela bezvýznamných trhlin v presbytáři je budova v docela dobrém stavu.

Boční kaple – oltáře

Hlavní oltář se zasvěcením sv. biskupu Mikuláši štuketérské práce, před ním postaven oltářní stůl s tabernáklem ze dřeva, bíle a zlatě štafírovaný, na obou stranách 2 branky se žlutými závěsy a na nich sochy sv. Josefa a Marie ze dřeva, bíle natřené.

Oltářní obraz v dřevěném pozlaceném rámu s podobiznou sv. biskupa Mikuláše, který kostelu věnovala jeho knížecí milost Karel kníže z Dietrichsteinu.

¹²⁵ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

¹²⁶ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹²⁷ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

¹²⁸ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2a Opravy kostelů na panství 1717-1856.

¹²⁹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 117, sign. XIV.D1b Stavební záležitosti patronátních budov 1700-1859.

¹³⁰ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

Po pravé straně oltář sv. Václava a v nástavci (*Frontspitze*) obraz sv. Tomáše, zcela ze dřeva, bíle a zlatě štafírovaný. Tento oltář se nazývá také oltář Thomase a Wenzla Müllerových, protože tito ho nechali v roce 1836 postavit a zhotovit obrazy, místo starého štukatérského nepěkného (*unansehnlich*) oltáře.

Po levé straně oltář s obrazem Panny Marie a v nástavci s obrazem sv. Josefa, také ze dřeva, bíle a zlatě štafírovaný. Tento byl také zřízen v roce 1836 místo starého štukatérského nepěkného oltáře.

Lavice

Po každé straně presbytáře je velká lavice, tedy ... 2

Pod kazatelnu je malá lavice pro kostelníka ... 1

V kostele jsou po pravé a levé straně lavice ... 24

V sakristii ... 3

Na kůru ... 5

Na boční kruchtě ... 1

Zpovědnice

V kostele pod kůrem ... 2

V sakristii ... 1

Nová kazatelna bíle a zlatě štafírovaná z roku 1836, nahoře symboly víry, naděje a lásky ... 1

Kůr

Varhany s 18 rejstříky, štafírované ... 1

...

Kostelní věž

Tato je postavena nad předními vstupními dveřmi kostela, je v dobrém stavu

Kostelní zvony

velký zvon

střední zvon

Ave Maria

mešní zvonek

umíráček

Křtitelnice

Vytesaná z pískovce, v ní velká, ale stará cínová mísa pod dřevěným leštěným černo-červeným poklopem

Krypta

Vpravo pod presbytářem s velkým kamenem při vstupu, už mnoho let nepoužívaná“

*Následuje bohoslužebné náčiní, paramenty a další předměty. Nově byl od sepsání předchozího inventáře pořízen Boží hrob.*¹³¹

V exempláři inventáře, který je uložen ve fondu velkostatku, jsou v inventáři připsány poznámky o změnách: Mariánský zvon přelit 1863 u zvonaře Bellmanna v Praze, starý český nápis zachován, v roce 1847 zhotovena nová okna v sakristii a nový zámek hlavních dveří.¹³²

¹³¹ DA Litoměřice, Archivy far I, Nepomyšl.

¹³² SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.3b Vybavení kostela v Nepomyšli 1707-1859.

V roce 1842 byl zhotoven nový zámek ke dveřím na kůr za 3 zl., provedeno bílení sakristie za 1 zl. 40 kr. a oprava varhan za 7 zl. 40 kr.¹³³

Dle pokynu z Vídně z 15. listopadu 1845 měl být ještě v tomto roce na úžlabí (*Dachwinkel*), kde nižší střecha sakristie přiléhá ke zdivu presbytáře a kostela, umístěn žlab.¹³⁴

V roce 1846 byly zaplaceny 2 zlaté 30 kr. vídeňské měny za okno Ducha svatého nad hlavním oltářem (zřejmě oprava?).¹³⁵

V listopadu a prosinci 1846 vykonal architekt Jöndl objížďku patronátních budov, z níž sepsal 3. prosince 1846 zprávu s plánem prací pro rok 1847. Pro kostel v Nepomyšli uvedl: „Protože střešní trámy jsou zároveň záklopové (stropní) trámy (*Sturzträme*) a rákosový strop visí přímo na nich a na trámech není žádná podlaha, musí se při pohybu na půdě přeskakovat z trámu na trám, přičemž při špatném skoku může dojít k prolomení rákosového stropu. Proto je velmi nutné položit přes trámy lávku širokou na tři prkna. 27. prosince 1846 píše z Vídně kníže Ditrichštejn Jöndlovi, že má předložit rozpočty nepomyšlskému vrchnímu úřadu.¹³⁶ V roce 1847 se skutečně v krovu zhotovila lávka.¹³⁷

V roce 1847 bylo dále zaplaceno za 2 okenní rámy v sakristii 3 zl. 30 kr., za jejich zasklení 4 zl. vídeňské měny, za nový zámek k hlavním dveřím 6 zl. 40 kr., za opravu velkých kostelních oken o 4 tabulkách 1 zl. 40 kr.¹³⁸

Už v roce 1843 architekt Jöndl prohlédl varhany. Měla se udělat oprava za 210 zl., která měla být financována napůl z důchodu panství a sbírky mezi farníky. Farář ale pět let opravu odsouval, až na přelomu 1848 a 1849 Johann Konstantin Müller, zdejší varhanář, opravu udělal.¹³⁹ V roce 1848 totiž kníže Ditrichštejn schválil, že zaplatí celou opravu varhan místo původně v roce 1843 schválené půlky, protože ví, že „sbírky mezi farníky jsou hlavně na okrasu a ne funkčnost a že vrchní úřad žije s farářem ve věčném sváru“. Rozpočet zhotovil Ferdinand Gutt, varhanář v Čisté (210 zl. 12 kr.), ale opravu provedl, jak bylo uvedeno, varhanář Johann Müller z Nepomyšle. Opravu provedl zřejmě už v roce 1848, ještě v roce 1849 je však ladil.¹⁴⁰

V roce 1849 byly opraveny stupně u hlavního oltáře, práce stála 5 zl., 2 2/3 ks falcovaných prken dalších 7 zl. vídeňské měny.¹⁴¹

16. února 1849 je datován rozpočet na vybourání cihelné dlažby v sakristii a položení nové a opravu střechy na věži poškozené vichřicí (600 tašek, 500 dlaždic).¹⁴²

¹³³ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹³⁴ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 117, sign. XIV.D1b Stavební záležitosti patronátních budov 1700-1859.

¹³⁵ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹³⁶ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2a Opravy kostelů na panství 1717-1856.

¹³⁷ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹³⁸ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹³⁹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 119, sign. XIV.D.4a Zhotovení a opravy kostelních varhan.

¹⁴⁰ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹⁴¹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹⁴² SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

15. března 1850 psal farář patronátnímu úřadu, že střecha na jižní straně je špatná, dlažba v presbytáři a mezi lavicemi je vyšlapaná, zvon puklý.¹⁴³ Rozpočet na zhotovení části šindelové střechy, přelití jednoho zvonu a opravu dlažby ve výši celkem 335 zl. 55 konvenční měny poté schválilo okresním hejtmánství. 24. listopadu 1851 pak schválilo smlouvu s tesařem Josefem Langem na 332 zl. 47 kr.¹⁴⁴

20. května 1853 schválil kníže Ditrichštejn nedatovaný a nesignovaný rozpočet na renovaci interiéru kostela. Důvodem stavební akce byl popraskaný fabion rákosového stropu, omítka stěn byla zčásti opadaná či uvolněná. To vše mělo být opraveno a kostel třikrát vybělen. Dále měl být vyměněn vyšlapaný práh hlavního vstupu i stupeň před ním, práh vstupu z předsíně do lodi a také vyměněna vyšlapaná cihelná dlažba na kruchtě. Rozpočet dosahoval výše 80 zl. 50 kr. konvenční měny. Dle vyúčtování práce prováděli zednický mistr Prokop Götzl a tesařský mistr Josef Lang za 78 zl.¹⁴⁵

V roce 1853 byla pořízena socha sv. Jana za 23 zl. 30 kr., její štafírování malířem Sikorou ze Žatce stálo 24 zl. 45 kr. vídeňské měny.¹⁴⁶

V roce 1854 truhlář Emilian Miller z Nepomyšle zhotovil nový tabernákl hlavního oltáře za 23 zl.¹⁴⁷

10. února 1854 zhotovil Josef Lang rozpočet ve výši 450 zl. 11 kr. Dle něj bylo nutné provést opravu poškozeného rákosového stropu v sakristii (důsledek zatékání) vč. bednění, dále šindelová krytina na lodi a presbytáři byla na západní straně tak poškozená, že vyžadovala nové pokrytí (zatékání poškozovalo strop), celkem 135 čtv. sáhů. Tašková krytina v korunové skladbě na sakristii se také měla nově položit. Částka byla krajským úřadem upravena na 444 zl. 22 kr. konvenční měny.¹⁴⁸

V roce 1858 byla provedena oprava věže za 18 zl. 26 kr. vídeňské měny.¹⁴⁹

V roce 1861 byl restaurován obraz sv. Mikuláše za 6 zl. rakouské měny.¹⁵⁰

V roce 1862 byla opravena střecha věže za 10 zl. rakouské měny.¹⁵¹

8. března 1866 schválilo ředitelství statků v Libochovicích vybílení kostela.¹⁵²

11. srpna 1876 napsal farář Havlíček patronátnímu úřadu Březnice, že kostel má shnilou šindelovou střechu, zatéká na oratoř a do zdiva sakristie, odkud proniká až k mariánskému oltáři.¹⁵³ Zda k nějaké opravě došlo, nevíme, ale zřejmě byla střecha řešena až s opravou exteriéru kostela v roce 1883.

¹⁴³ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹⁴⁴ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹⁴⁵ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹⁴⁶ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹⁴⁷ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹⁴⁸ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, kart. 118, sign. XIV.D.2b Stavba a opravy kostela v Nepomyšli 1703-1857.

¹⁴⁹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹⁵⁰ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹⁵¹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli 1823-1862.

¹⁵² SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, sign. IV. Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli 1864-1911.

¹⁵³ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, sign. IV. Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli 1864-1911.

15. května 1883 zpracoval zednický mistr Götzl rozpočet na vnější renovaci kostela, 20. června ho schválil okresní inženýr. Omítka je zčásti opadaná nebo uvolněná a musí se otlouct, zdivo místy vyklínovat. Rozsah nových omítek se odhaduje na 2/3 plochy. Na věži bylo nutné vyškrábat ze zdiva i mech. Kostel měl být poté natřen vápenným nátěrem (barevným, ale barva v rozpočtu není uvedena). Opraveny měly být také dveře – dvoje kostelní, dveře sakristie a oratoře, stejně tak i žaluziová okna věže a vše natřeno dvojnásobným olejovým nátěrem. Okna měla být opatřena zinkovými žlábkami.¹⁵⁴ Jak už bylo uvedeno výše, muselo zároveň proběhnout i pokrytí střechy kostela. Je dochován plán na nové pokrytí střechy kostela taškami, signovaný J. Langem, který dle přípisu patřil k jednacímú číslu z roku 1883. Je ale vložen zcela mimo původní kontext u oprav farní budovy. Na plánu jsou zakresleny, popsány a okótovány loď kostela, presbytář, k němu přistavěná na jedné straně sakristie, na druhé oratoř. Věž je popsána jako již krytá taškami. Práce celkově stály 1219 zl. 44 kr. a zahrnovaly mj. instalaci bleskosvodu. Dle kolaudačního protokolu z 28. listopadu 1883 nebyla shledána žádná velká překážka převzetí prací. Ale nátěr vnějších stěn kostela byl zhotoven nepohledně a flekatě (*unansehnlich a fleckig*) a zednický mistr Götzl ho má v příznivějším ročním období nabarvit znovu.¹⁵⁵

19. listopadu 1887 byl sepsán další inventář kostela. Popis je stručnější, heslovitý. Kostel byl už celý pokryt taškami, 2-3 okenní rámy byly označeny za defektní. Oltáře byly v kostele shodné jako v roce 1840, u hlavního oltáře byly tabernákl a 2 sochy defektní, štafírování potřebovalo renovaci. V kostele bylo 14 obrazů křížové cesty.¹⁵⁶

Statické poruchy na kostele ani po předchozích opravách neustaly. 25. dubna 1894 zhotovil Anton Zeischka z Vrutku rozpočet. Dle něj má kostel trhliny kvůli pronikání srážkové vody do základů, kvůli tomu je potřeba částečně otlouct omítku, trhliny vyplnit cihlami, také provést opravu rákosového stropu sakristie, položit betonovou dlažbu kolem kostela k zamezení zatékání k základům. Dále je rozpočtována oprava taškové střechy věže a kostela. Celkem byl rozpočet ve výši 481 zl. 83 kr. Další rozpočet je datován 24. ledna 1895 a signován Josefem Langem, celková částka 481 zl. 83 kr. je shodná. 4. června téhož roku provedl Josef Lang výpočet plochy kostela pro nátěr (celkem 1689,40 m²), předtím dělal 3. června Zeischka rozpočet ceny na metr čtvereční pro dvojnásobné bílení a nátěr v tmavém tónu. 12. července schválilo rozpočet okresní hejtmanský. Nutné je vložení táhla do západní zdi sakristie, tzn. její přitažení ke kostelu, a táhlo ve zdi presbytáře nad vstupem do sakristie, také nátěr kostela. Nemá se ale realizovat betonová dlažba kolem kostela, to je příliš nákladné, má se ponechat stávající kamenná a opravit. 5. srpna se konala dražba prací dle rozpočtu, práce vydražil jediný zájemce Josef Lang za 370 zlatých. 10. října 1895 je datováno celkové vyúčtování. Kromě prací známých z rozpočtu je tam uvedeno vyrovnávání vyšlapaných kamenných dlaždic cementovou maltou, dále je v něm obsaženo 10 kg zelené barvy. 18.

¹⁵⁴ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, sign. IV. Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli 1864-1911.

¹⁵⁵ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, sign. IV. Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli 1864-1911.

¹⁵⁶ DA Litoměřice, Archivy far I, Nepomyšl.

listopadu 1895 proběhla kolaudace, práce byly shledány bez závad. K akci se vztahuje náčrt sakristie s vloženými táhly.¹⁵⁷

Kostel ve 20. století

Wenzel Rott ve své vlastivědě podbořanského okresu, vydané v roce 1902 uvádí stručně historii kostela. Především však zmiňuje, že v roce 1901 byl kostel důstojně štafírován; oltáře byly renovovány, stěny a strop vymalovány. Varhany věnovala v roce 1892 Terezie z Herbersteinu, stavěl je Ferdinand Langenauer z Podbořan a stály 1250 zlatých. Rott popisuje i okolí kostela. Před vchodem byla mohutná lípa, dvě menší lípy byly vysazeny na paměť sňatku korunního prince Rudolfa (1881), jasan při sňatku císaře Františka Josefa (1848), dále zde bylo několik kaštanů.¹⁵⁸

26. června 1907 zhotovil Wilhelm Schön rozpočet ve výši 1859 korun 16 haléřů, který byl ale následně značně redukován. Kromě nutné opravy taškové střechy navrhoval Schön šamotové dlaždice do lodi (kromě plochy pod lavicemi, kde měly být staré kamenné). Místo toho ale byla schválena jen oprava kamenných dlaždic. Za oltářem navrhoval vybourat starou cihelnou dlažbu a místo ní položit cementovou ve dvou barvách, v sakristii se také měla vybourat stará cihelná a místo ní navrhl dvoubarevný šamot, což bylo opět vyškrtáno a upraveno na cementovou v barvách červená a bílá. Dále měl být zhotoven nový rákosový strop v předsíni, tamtéž omítky, dále zvýšen vstup na kazatelnu ze sakristie a nové schody, žulový práh hlavního vstupu. V roce 1908 byla provedena oprava taškové střechy, téhož roku měla být také opravena dlažba kostela, což měl provést kameník z Nepomyšle, ale část byla tak vyšlapaná, že bylo nutné ji vyměnit za cementové dlaždice. V korespondenci se mluví též o výměně oken na návětrné straně. K tomu se vztahuje rozpočet na truhlářské a natěračské práce, a sice nátěry oltářních pódíí hnědou barvou a nátěry oken kostela a sakristie bílou (předtím oprava a tmelení). Celkový rozpočet byl 1076,59 K. 28. listopadu 1908 se hlásí ústřední kanceláři, že práce jsou hotovy, prováděl je stavitel Schön, dlažbu kameník Kohout, ale okna se nemohla na podzim realizovat, protože schnutí vyžaduje lepší počasí, takže tyto práce musely být odloženy na následující rok.¹⁵⁹

V roce 1911 v červenci se navrhovalo v dopisu patronátu ústřední kanceláři předělání tabernáku uměleckým truhlářem, žádný ale v blízkosti nežije, takže nebyl dosud zpracován rozpočet. Tabernákl musí být ve stylu oltáře.¹⁶⁰

12. března 1912 nařídilo okresní hejtmanství v Podbořanech provedení prohlídky stavby kostela. Tu provedl 19. a 26. března 1912 okresní inženýr Werner a zpracoval o ní 28. března 1912 technické dobrozdání. V něm nejprve kostel poměrně podrobně popisuje. Uvádí jeho polohu na terase nad okresní silnicí, přičemž převyšuje vozovku o 2,5 m. Vznik presbytáře datuje do pozdní gotiky, loď, věž, sakristie a oratoř jsou mladšími přístavbami. V interiéru

¹⁵⁷ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, sign. IV. Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli 1864-1911.

¹⁵⁸ Wenzel ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, Podersam 1902, s. 444-445.

¹⁵⁹ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, sign. IV. Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli 1864-1911.

¹⁶⁰ SOA Litoměřice, Vs Nepomyšl, sign. IV. Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli 1864-1911.

zmiňuje především dva cenné zvony. Dle inženýra Wernera kostel nyní nevykazuje nebezpečné poruchy, které by bylo v zájmu bezpečnosti stavby nutné ihned řešit. Na zdivu nad vítězným obloukem jsou patrné trhliny vztahující se k bočnímu pohybu. Trhliny nejsou nové a Werner je spojuje především se zatížením krovem a těžkým násypem kleneb. Kápě kleneb jsou odděleny od obvodového zdiva a mezer mezi klenbou a vítězným obloukem je 5-6 cm. Pozednice je shnilá především na severní straně a námětky krovu zatěžují zdivo. Dalším problémem je, že novější přístavby byly založeny na starém hřbitově a nebyly zřejmě založeny pod úroveň starých pohřbů, což může vést k poklesům. Werner navrhoval vyklizení sutě z půdy (z kleneb), svorkování ostění vítězného oblouku (mědí do olova), vynesení klenby na ocelové nosníky, opravu trhlin portlandským cementem, shora zalití pat klenby do výšky 2/3 klenby dobrým betonem, opatření klenby 3 cm silnou vrstvou malty opravu shnilých částí krovu. Krom toho jsou potřebné ještě některé další práce jako zajištění stropů, instalace protipožárních dveří mezi věží a krovem lodi a zajištění oratoře, která není s kostelem spojena a odděluje se. Toto dobrozdání přeposlal 27. ledna 1913 Josef Hofmann, konzervátor v Kadani, Zemskému památkovému úřadu. 13. února 1913 sdělil Herbersteinský patronátní úřad ZPÚ, že při stavebních pracích došlo k poškození výmalby a farář by chtěl nechat provést výmalbu novou. K tomu však zatím nedal svolení hrabě Herberstein. Pokud bude výmalba realizována, předloží včas ZPÚ barevné skici. Další postup však spis neobsahuje.¹⁶¹

23. dubna 1937 adresoval nepomyšlský farář a děkan Johann Schroller dopis Státnímu památkovému úřadu. Důvodem byl záměr získat subvenci na renovaci kostela. V úvodu dopisu Schroller vyzdvihl architektonické kvality kostela, který je dle něj podle presbytáře raně gotický ze 13. století a s krásným barokním oltářem (který gotiku nijak neruší, nýbrž vhodně doplňuje její přísnost). Negativně však hodnotil provedení lodi a její vybavení – loď je dle něj pozdější přístavba ve „stodolovém“ stylu (*Scheunestil*), oba boční oltáře ve velmi primitivním provedení. Domníval se, že kostel by měl být vybaven v odpovídajícím stylu. Uskutečněná sbírka vynesla však zatím jen 2000 Kč. Proto prosil o návštěvu někoho ze Státního památkového úřadu v očekávání, že by jeho žádost podpořil. V odpovědi z 26. května 1937 byla přislíbena komise na 29. května 1937, o jejím výsledku však není ve spisu žádný záznam.¹⁶²

15. června 1949 sdělil Místní národní výbor v Nepomyšli Okresní radě osvětové v Podbořanech svá zjištění z šetření ohledně oprav kostela a zámku. U kostela byly nutné tyto práce: nový strop v sakristii, vnitřní oprava omítek, oprava střechy. Celkový náklad se odhadoval na 120.000 Kčs. Věc byla konzervátorem Nesrstou dále postoupena Státnímu památkovému úřadu. Ten 27. července 1949 žádal římskokatolický farní úřad v Nepomyšli, aby nechal zpracovat a zaslal ke schválení rozpočty, popř. plány oprav. Spis nesděluje, co dalšího bylo ve věci podniknuto.¹⁶³

¹⁶¹ NA Praha, Zemský památkový úřad, kart. č. 19.

¹⁶² NA Praha, Státní památková správa (dále jen SPS), karton č. 365, inv.č. 229.

¹⁶³ NA Praha, SPS, karton č. 365, inv.č. 229.

V průběhu 2. poloviny 20. století nemáme o kostele žádné zprávy.

Oprava a restaurování kostela v 21. století

Na počátku 21. století byl kostel z důvodu havarijního stavu dlouhodobě uzavřen, zatékalo do něj, došlo k masivnímu nárůstu dřevomorky a havárii stropu. Práce na obnově kostela započaly po jeho převedení do majetku Městyse Nepomyšl v roce 2011 a pokračují do současnosti.¹⁶⁴

13. února 2012 bylo vydáno vyjádření Národního památkového ústavu a 12. března 2013 stavební povolení k první etapě stavebních prací – opravě krovu, zajištění statiky a opravě havárie stropu nad lodí, kvůli níž byla nutná i částečná demontáž varhan. Největší statické poruchy vykazovala severní stěna sakristie se svislými trhlinami a uvolněným kamenným dveřním ostěním. Tato etapa byla ukončena v roce 2014 (kolaudační prohlídka provedené stavby se konala 12. června 2014).

3. března 2014 bylo vydáno vyjádření k opravě fasády dle projektu ateliéru HUML & VANÍČEK. Předchozí restaurátorský průzkum identifikoval na fasádě jednoduchý korunní vlys a relikt okenních šambrán, zbytky gotických omítek s rytým kvádrováním na opěracích a souvrství několika vápenných nátěrů. Středověké a raně novověké omítky s dekorativní a figurální výmalbou byly zjištěny i v interiéru. Restaurátorský průzkum navrhoval obnovu barokní barevnosti s plochou v barvě zlatého okru a tektonickými prvky v bílé barvě. Projektant však upřednostnil mladší barevnost v zelenošedé barvě ploch s bílými tektonickými prvky. K tomuto řešení bylo vydáno závazné stanovisko. Okna měla být natřena kaštanově hnědou barvou. Statické poruchy sakristie měly být řešeny helikálními výztužemi HELIFIX.

V roce 2017 byly odkryty a restaurovány nástěnné malby na stěnách a klenbě presbytáře (průzkum probíhal od roku 2014). Jejich starší vrstva (světi v okenních špaletách) byla datována do období po roce 1350, mladší s mariánským cyklem kolem roku 1480. Bylo odkryto také sanktuárium. Restaurováno bylo též oltářní retabulum a oltářní obraz sv. Mikuláše. Práce prováděl Michal Šelemba.

V roce 2018 byl v lodi proveden velkoplošný odkryv, který odhalil na jižní stěně postavu sv. Kryštofa, v jihovýchodním koutu výjev se sv. Jiřím, na druhé straně od vítězného oblouku umučení 10 tisíc rytířů, na severní stěně výjevy christologického cyklu. Malby byly datovány do období kolem roku 1480 stejně jako mladší vrstva presbytáře. Restaurování prováděl Michal Šelemba na základě závazného stanoviska z 24. dubna 2018 a protáhlo se až do roku 2021.

Shrnutí nejdůležitějších údajů ke stavebnímu vývoji

Středověk: Stáří kostela nelze z písemných pramenů určit. Nejstarší písemná zmínka je z roku 1361. Bližší interpretace středověkého stavebního vývoje tak leží na analýze stavby samotné, k čemuž napomáhá i nedávný odkryv nástěnných maleb, který mimo jiné prokázal gotické stáří i u lodi kostela.

¹⁶⁴ Všechny informace k obnově kostela: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem, odborná spisovna, Nepomyšl (LN).

Patrocinium sv. Mikuláše je doloženo až k roku 1651, není tedy zřejmé, zda je původní.

1706-1708: Barokizace kostela, již předcházela zpráva z roku 1700, že kostel je zchátralý, štít a dřevěné konstrukce hrozí zřícením, okna jsou malá a v kostele je proto málo světla, kostel má zvony, ale nikoliv zvonici, takže zvony visí „nad kostelem“ (zjevně ve výšce v hřebeni střechy). Při této stavební akci byla postavena věž, nepochybně zhotoven štukový strop lodi, barokní oltář s oltářním obrazem sv. Mikuláše v životní velikosti atd. Na stavbě pracovali také řemeslníci a umělci z Libochovic, taktéž panství patřícího Ditrichštejnům.

1716: Pořízení věžních hodin.

1781: Pořízení nového oltářního obrazu sv. Mikuláše. Nový oltářní obraz byl přáním nepomyšlského faráře, práci však zadal přímo Karel z Ditrichštejna, jemuž byl původní obraz (kvůli rozměrům) zaslán přes Libochovice do Mikulova. Obraz namaloval Ludvík Kohl z Vídně.

1783: V presbytáři a mezi lavicemi položena kamenná dlažba (původně ze špitálu), za oltářem vylámáno kruhové okénko, štafírován oltář.

1796: Zřícení části rákosového stropu na varhany, opravy v tomto a následujících letech.

1825: Kvůli statickým poruchám byla snesena klenba sakristie a nahrazena rákosovým stropem, byly zbořeny štíty a přezděna horní část zdiva, zhotovena nová střecha a pokryta taškami, dřevěná okenní ostění vyzděna.

1826: Pravděpodobně v tomto roce byla zhotovena současná stanová střecha věže pokrytá taškami (rozpočet byl zpracován už v roce 1810), žaluziová okna ve věži, pravděpodobně také hlavní vstupní dveře kostela.

1835-36: Nové dveře sakristie, sedm nových oken, nová kazatelna a dva boční oltáře.

1853: Nová cihelná dlažba na kruchtě.

1854: Nový tabernákl hlavního oltáře.

1883: Větší obnova exteriéru (fasádní omítky, nátěr) a pokrytí střechy taškami místo šindele.

1892: Pořízení nynějších varhan (varhanář Ferdinand Langenauer z Podbořan).

1895: Další etapa řešení statických poruch, do zdiva sakristie a presbytáře vložena dvě táhla.

1908: Oprava dlažby kostela s částečným položením cementových dlaždic.

1912-1913: Další návrhy řešení statických poruch (o realizaci není zpráv).

Od 2012 do současnosti: Po převedení do majetku obce po desetiletích chátrání postupná oprava a restaurování odkrytých gotických nástěnných maleb.

Archivní prameny

<i>fond</i>	<i>karton</i>	<i>inv. č./sign.</i>	<i>obsah</i>	<i>datace</i>
Národní archiv Praha, Desky zemské větši				
		16	Kvatern trhový červený od 1567 do 1570	
		43	Kvatern památný červený od 1543 do 44	
		60	Kvatern památný 2. zelený léta 1570 do 1573	
		85	Kvatern větší zápisný červený od 1551 - 58	
		166	Kvatern památný modrej 1589	
Národní archiv Praha, Archiv pražského arcibiskupství I				
	2396	D 85-90	Inventáře kostela Nepomyšl	1736-1777
Národní archiv Praha, Sběrka map a plánů				
		1150	Plán židovského osídlení	1727
Národní archiv Praha, Státní památková správa				
	365	229	Místa (Nepomyšl)	
Národní archiv Praha, Zemský památkový úřad				
	19	514	Nepomyšl	1913
Státní oblastní archiv Litoměřice, Sběrka matrik Severočeského kraje				
		5135, L97/1	Mašřov, narození, oddání, zemřelí	1624-1681
Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Velkostatek Nepomyšl				
	117	XIV.D.1b	Stavební záležitosti patronátních budov	1700-1859
	118	XIV.D.2b	Stavba a opravy kostela v Nepomyšli	1703-1857
	119	XIV.D.3b	Vybavení kostela v Nepomyšli	1707-1859
	119	XIV.D.4a	Zhotovení a opravy kostelních varhan	
		IV	Stavební záležitosti kostela a farních budov v Nepomyšli	1864-1911
	-	-	Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli	1782-1822
	-	-	Účty kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli (s přílohami)	1783-1821
	-	-	Účet kostela sv. Mikuláše v Nepomyšli	1823-1862
Diecézní archiv Litoměřice, Archivy far I				
	-	-	Nepomyšl (LN)	1788-1902
Archiv Národního muzea, Sběrka rukopisů				
		339	Georg Adalbert WAHNER, <i>Sammlung alter und neuen Nachrichten betreffend die Kirchenbezirke und derselben Gotteshäuser im Saazer Kreise, zweite Abtheilung von M bis Z</i>	
Archiv Národního muzea, Sběrka G (Eichlerova)				
	73	905	Panství Nepomyšl	
Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem, odborná spisovna				
	-	-	Nepomyšl (LN), kostel	

Literatura

BÍLEK, Tomáš V., *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, Praha 1882.
 HORÁK, Tomáš, *Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska*, Ústí nad Labem 2003.
 KUČA, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 4. díl, Praha 2000.
 POCHE, Emanuel a kol., *Umělecké památky Čech 2*, Praha 1978.
 ROTT, Wenzel, *Der politische Bezirk Podersam*, Podersam 1902.
 SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království českého XIV. Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1936.

NAKI II DG18P02OVV042 Proměna středověkého venkovského kostela jako symbolu duchovní tradice a lokální identity		
Nepomyšl, kostel sv. Mikuláše	Archivní rešerše	Jaroslav Skopec, 2021

	<p>SCHALLER, Jaroslaus, <i>Topographie des Königsreichs Böhmen</i>, Bd. 7 Saazer Kreis, Prag und Wien 1787.</p> <p>SOMMER, Johann Gottfried, <i>Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt</i>, Bd. 14 Saazer Kreis, Prag 1846.</p> <p>VLČEK, Pavel a kol., <i>Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách</i>, Praha 2004.</p>
Prameny vydané	<p>TINGL, František A. (ed.), <i>Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim</i>. Liber I/1, Pragae 1867.</p> <p>EMLER, Josef (ed.), <i>Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim</i>. Liber I/2, Pragae 1874.</p> <p>TINGL, František A. (ed.), <i>Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim</i>. Liber II, Pragae 1868.</p> <p>EMLER, Josef (ed.), <i>Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim</i>. Liber III-IV, Pragae 1879.</p> <p>EMLER, Josef (ed.), <i>Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim</i>. Liber VI, Pragae 1883.</p> <p>EMLER, Josef (ed.), <i>Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim</i>. Liber VII, Pragae 1886.</p> <p>TOMEK, Václav Vladivoj (ed.), <i>Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z diecezí pražské</i>, Praha 1873.</p> <p><i>Desky zemské Království českého I/2 Kvatern trhový běžný červený 1542-1543</i>, Praha 1935</p> <p>ZAHRADNÍKOVÁ, Magda–ŠTREJNOVÁ, Eva (edd.), <i>Soupis poddaných podle víry 1651. Žatecko 2</i>, Praha 1997.</p>